

Sporen rond de Zuidburg. Archeologisch proefsleuvenonderzoek aan de Van Visvlietstraat 7, Jan de Priesterstraat 4 en Braamstraat 3a te Oost-Souburg, gemeente Vlissingen.

Walcherse Archeologische Dienst

Colofon

Sporen rond de Zuidburg. Archeologisch proefsleuvenonderzoek aan de Visvlietstraat 7, Jan de Priesterstraat 4 en Braamstraat 3a te Oost-Souburg, gemeente Vlissingen.

Walcherse Archeologische Rapporten volgnummer 65
WAD-Projectcode VLOS_021_001

Auteur
B. Silkens & B.H.F.M. Meijlink

Afbeeldingen
WAD tenzij anders vermeld

Status autorisatie bevoegd gezag: ja
Uitvoering conform KNA 4.1 en onder certificaat K107015-02

Uitgegeven door
Walcherse Archeologische Dienst
Postbus 70
4330 AB Middelburg
Tel: 0118-675727
e-mail: b.meijlink@middelburg.nl

ISBN: 978-90-78877-77-6

Vlissingen 2021

Omslag
Plangebieden op een uitsnede van de bodemkaart van Bennema en van der Meer 1952

© Walcherse Archeologische Dienst, juni 2021

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De WAD aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoud

Administratieve gegevens	3
Samenvatting	4
1 Inleiding	5
1.1 Beschrijving van de onderzoeksopdracht	
1.2 Wettelijk kader en beleidskader	
1.3 Ligging van het onderzoeksgebied	
1.4 Huidig gebruik en toekomstig gebruik	
1.5 Doel van het onderzoek	
1.6 Vraagstelling en onderzoeksvragen	
1.7 Vragen tbv waardering en vervolgstappen	
1.8 Werkwijze	
2 Geologie en bodem	10
3 Overzicht bekende gegevens (bureauonderzoek)	13
3.1 Onderzoeksgeschiedenis	
3.2 Bekende archeologische waarden	
3.3 Bekende historische waarden	
3.4 Verstoringen	
3.5 Gespecificeerd verwachtingsmodel	
4 Resultaten archeologisch veldonderzoek	17
4.1 Inleiding en methode	
4.2 Sporen en structuren	
4.3 Vondstmateriaal	
5 Conclusies, waardestelling en selectieadvies	21
5.1 Algemeen	
5.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	
5.3 Waardestelling en selectieadvies	
5.4 Conclusie en aanbevelingen	
Lijst afbeeldingen en tabellen	26
Literatuur	27
Bijlage 1 Sporenoverzicht	
Bijlage 2 Overzicht vondstmateriaal	
Bijlage 3 Afkortingenlijst	

Administratieve gegevens

Soort onderzoek:	Archeologisch proefsleuvenonderzoek (IVO-p)
Provincie:	Zeeland
Gemeente:	Vlissingen
Plaats:	Oost-Souburg
Toponiem:	Van Visvlietstraat 7, Jan de Priesterstraat 4, Braamstraat 3a
Centrumcoörd. onderzoeksgebied:	Van Visvlietstraat 7: x 30890 / y 387500; Jan de Priesterstraat 4: x 30600 / y 387570; Braamstraat 3a: x 30730 / y 387585
Uitvoeringsperiode veldonderzoek	24 - 30 maart 2021
PvE & PvA nummer	VLOS_021_001 PVE / VLOS_021_001 PVA
Oppervlakte plangebied:	Van Visvlietstraat 7: 4000 m ² , Jan de Priesterstraat 4: ca. 3800 m ² , Braamstraat 3a: 2100 ca. m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied:	Van Visvlietstraat 7: ca. 2000 m ² ; Jan de Priesterstraat 4: ca. 1500 m ² , Braamstraat 3a: ca. 1500 m ²
Kadastrale gegevens:	Van Visvlietstraat 7 VSG00R 02464; Jan de Priesterstraat 4 VSG00R 03668; Braamstraat 3a VSG00R 03270
Kaartblad:	65D
Archis vooronderzoek:	4929104100
Archis zaaknr:	4985270100
Opdrachtgever:	Gemeente Vlissingen contactpersoon: G. Bastiaanssen Afdeling Ruimte en Samenleving Paul Krugerstraat 1 4380 GV Vlissingen Tel.: 0118-487000
Uitvoerder	Walcherse Archeologische Dienst
Bevoegd gezag:	Gemeente Vlissingen Namens deze: B.H.F.M. Meijlink Walcherse Archeologische Dienst (WAD) Postbus 6000 4330 LA Middelburg e-mail: b.meijlink@middelburg.nl
Beheer en plaats van documentatie & Beheer en plaats van vondsten:	Zeeuws Archeologisch Depot (ZAD) Erfgoed Zeeland Looierssingel 2, 4331 NK Middelburg Beheerder: dhr. J.J.H. van den Berg Tel.: 0118-670618; fax: 0118-670880 e-mail depot@erfgoedzeeland.nl
Complextype :	onbekend
Autorisatie:	Drs. B.H.F.M. Meijlink Senior KNA-archeoloog WAD
Datum verschijnen rapport	mei 2021
ISBN-nummer	978-90-78877-77-6

Samenvatting

Het onderzoek heeft plaats gevonden in het kader van de plannen van de gemeente Vlissingen om in Oost-Souburg de twee oude schoolgebouwen aan de Van Visvlietstraat 7 en de Jan de Priesterstraat 4 te vervangen door twee nieuwe scholen. Ook bestaat het plan om de oude gymzaal aan de Braamstraat 3a te vervangen door een nieuwe. (zie Fig. 1 en Fig. 2) Bij de voorlopige bouwplannen is geen sprake van kelders of anderszins diep reikende structuren. Het gaat om een eenvoudige fundering die maximaal tot een diepte van 0,8 – 1 meter onder straatniveau reikt.

Dit is het rapport van het proefsleuvenonderzoek dat de Walcherse Archeologische Dienst (WAD) in het kader van de geplande planontwikkeling heeft uitgevoerd. Opdrachtgever is de gemeente Vlissingen. In december 2020 heeft de WAD al op basis van een bureauonderzoek een verwachtingsmodel opgesteld dat vervolgens door boringen getoetst is. Volgens de verwachting zouden er mogelijk sporen uit de vroege-late middeleeuwen aanwezig kunnen zijn, deels gerelateerd aan de vroegmiddeleeuwse ringwalburg.

Voor het veldonderzoek heeft de WAD een programma van eisen (PvE) en een plan van aanpak (PvA) opgesteld. Op onbebouwde terreindelen zijn aan de Jan de Priesterstraat en de Braamstraat telkens één proefsleuf gegraven. Aan de van Visvlietstraat zijn drie sleuven gegraven, verspreid over het terrein.

De vraagstelling van het proefsleuvenonderzoek betrof

Specifiek voor het onderzoek:

- *Zijn in de ondergrond archeologische sporen en vondsten aanwezig? Zo ja, welke sporen, structuren en vondsten zijn dit?*
- *Hoe kunnen de sporen, structuren en vondsten worden geïnterpreteerd en gedateerd?*
- *Is er daarnaast verder nog sprake van stratigrafisch te onderscheiden fenomenen?*
- *Is een fasering tussen verschillende sporen, structuren en vondsten aan te brengen en hoe luidt deze?*
- *Wat is de mate van conservering van de sporen, structuren en vondsten?*

Ten behoeve van het selectieadvies:

- *Wat is de waardering (volgens de waarderingstabel KNA versie 4.0 VS06) van de vindplaatsen?*
- *Welke vervolgstappen worden geadviseerd?*

Tijdens het veldonderzoek zijn binnen de plangebieden aan de Jan de Priesterstraat en de Braamstraat geen behoudenswaardige sporen aangetroffen. Wel gaven de profielen een beeld op de gebruiksgeschiedenis van de terreinen als cultuurgronden van de middeleeuwen tot de nieuwe tijd. Binnen het plangebied aan de van Visvlietstraat troffen de archeologen op de top van de kreekafzettingen, deels in een dunne laag kleiplaatgronden, wel een groot aantal greppels, kuilen en een enkel paalspoor uit de 10e-13e eeuw aan. De sporen zijn doorgaans vrij ondiep bewaard gebleven.

Uit het verstoringsonderzoek is gebleken dat de bodem bij de bouw van de huidige school tot een diepte van ca. 1,00m ontgraven is. De top van de kreekrug is hierbij op veel plaatsen verstoord.

Op grond van bovenstaande luidt het advies om enkel op het terrein aan de Van Visvlietstraat een vervolgonderzoek uit te voeren. Binnen de contouren van het oude schoolgebouw in de vorm van een archeologische begeleiding. Buiten de contouren van het oude gebouw in de vorm van een archeologische opgraving. Het onderzoek moet uitgevoerd worden door een gecertificeerd archeologisch onderzoeksbureau- of instantie op basis van een programma van eisen dat door het bevoegde gezag is goedgekeurd.

Voor de terreinen aan de Jan de Priesterstraat en de Braamstraat is geen behoudenswaardige archeologie vastgesteld en wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd. Deze plangebieden worden voor de archeologie vrijgegeven.

1. Inleiding

1.1 Beschrijving van de onderzoeksoopdracht

Het onderzoek heeft plaats gevonden in het kader van de plannen van de gemeente Vlissingen om in Oost-Souburg de twee oude schoolgebouwen aan de Visvlietstraat 7 en de Jan de Priesterstraat 4 te vervangen door twee nieuwe scholen. Ook bestaat het plan om de oude gymzaal aan de Braamstraat 3a te vervangen door een nieuwe. (zie Fig. 1 en Fig. 2) Bij de voorlopige bouwplannen is geen sprake van kelders of anderszins diep reikende structuren. Het gaat om een eenvoudige fundering die maximaal tot een diepte van 0,8 – 1 meter onder straatniveau reikt.

De gemeente Vlissingen heeft de Walcherse Archeologische Dienst (WAD) opdracht gegeven een verkennend archeologisch onderzoek uit te voeren. De wens van de opdrachtgever is hierbij inzicht te krijgen in eventuele archeologische restricties, waarmee bij de verdere planontwikkeling rekening moet worden gehouden. De gemeente heeft daarmee als doel om eventueel noodzakelijk geachte archeologische onderzoeken tijdig in de planning en budgetten op te nemen.

In december 2020 heeft de WAD een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen uitgevoerd. Hierbij kon niet uitgesloten worden dat door de geplande nieuwbouw op de locaties geen archeologische waarden bedreigd worden. Hierop is geadviseerd het verkregen verwachtingsmodel te toetsen aan de hand van enkele gerichte proefsleuven.

Dit is het rapport van het proefsleuvenonderzoek dat de Walcherse Archeologische Dienst (WAD) in het kader van de geplande ontwikkeling heeft uitgevoerd tussen 24 en 30 maart 2021.

Het doel van het IVO-P is om te onderzoeken of archeologische resten aanwezig zijn en wat de aard, de datering en de mate van conservering van deze resten is. De resultaten van dit onderzoek liggen aan de basis van het besluit tot vervolgonderzoek in de vorm van opgraving of, bij tegenvallende resultaten en een navenante lage waardering, tot vrijstelling voor de nieuwbouw van verder archeologisch onderzoek.

Het onderzoek is gericht op:

- de vaststelling van de aanwezigheid dan wel afwezigheid van resten van bewoning en/of

landgebruik uit de middeleeuwen in de top van de oude kreekafzettingen.

- de waardering van de archeologische resten van een eventueel aanwezige vindplaats.

Van belang voor het onderzoek zijn de aard, de omvang, de mate van conservering en de datering van de eventueel aanwezige grondsporen.

1.2 Wettelijk kader en beleidskader

Het archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de Erfgoedwet en de Monumentenwet 1988, die binnenkort overgaat in de Omgevingswet. In de wet is bepaald dat de gemeente de archeologie regelt in de gemeentelijke bestemmingsplannen. De Walcherse gemeenten hebben daartoe een archeologiebeleid vastgesteld in de Nota archeologische monumentenzorg Walcheren 2016-2022. Hierin is een inventarisatie gemaakt van de archeologische waarden en verwachtingen op Walcheren, vertaald in de Archeologische Waarden- en Verwachtingskaart Walcheren 2016. Ook zijn zes hoofdthema's geformuleerd die richtinggevend kunnen zijn bij het nemen van selectiebesluiten. Onderzoek naar de vroegmiddeleeuwse ringwalburgen op Walcheren vormt één van de hoofdthema's van het Walchers archeologiebeleid. Hiertoe hoort natuurlijk ook de directe omgeving van de ringwalburgen, waar activiteiten zullen hebben plaatsgevonden die in relatie tot de ringwalburgen staan.

Naar de hoogte van de archeologische waarde en verwachting en met de hoofdthema's in ogenschouw is een Beleidsadvieskaart opgesteld met een vrijstellingsregeling. Dit is vertaald in alle gemeentelijke bestemmingsplannen, waarin regels verbonden zijn aan de dubbelbestemmingen Waarde Archeologie.

Indien de provincie als bevoegde overheid optreedt dan geldt het provinciale archeologiebeleid vastgesteld in de Cultuurnota 2017-2020. Dit is hier niet van toepassing.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

De drie onderzoekslocaties in Oost-Souburg zijn:

- Schoollocatie Parelburcht aan de Visvlietstraat 7

- Schoollocatie Tweemaster Kameleon aan de Jan de Prierstraat 4

- Gymzaallocatie aan de Braamstraat 3a

De ligging van de onderzoekgebieden is weergegeven in de figuren 1 en 2.

1.4 Huidig gebruik en toekomstig gebruik

Op de bewuste percelen staan zoals gemeld schoolgebouwen en een gymzaal die aan vervanging toe zijn. De terreindelen buiten deze gebouwen bestaan uit grasveld of bestraat speelterrein.

1.5 Doel van het onderzoek

De gemeente heeft met dit onderzoek het doel om eventueel noodzakelijk geachte archeologische onderzoeken tijdig in de planning en budgetten op te nemen.

Doel van de proefsleuven (IVO met proefsleuven) is het vaststellen van de aard, ouderdom, omvang, gaafheid en conservering van eventuele vindplaatsen om tot een waardestelling te komen. Het betreft een controle en eventuele bevestiging van de resultaten van het bureau- en booronderzoek.

1.6 Onderzoeksvragen

Onderzoek naar de ontwikkelingsgeschiedenis van bewoning uit de middeleeuwen naar de nieuwe tijd, past binnen de onderzoeksagenda van het Walchers archeologiebeleid. Specifiek geldt dit ook voor onderzoek naar de vroegmiddeleeuwse ringwalburgen op Walcheren.

Er is nog maar weinig onderzoek verricht naar het gebruik en de inrichting van het landschap rond de ringwalburg van Oost-Souburg.

Specifiek gelden de volgende onderzoeksvragen:

- *Zijn in de ondergrond archeologische sporen en vondsten aanwezig? Zo ja, welke sporen, structuren en vondsten zijn dit?*

- *Hoe kunnen de sporen, structuren en vondsten worden geïnterpreteerd en gedateerd?*

- *Is er daarnaast verder nog sprake van stratigrafisch te onderscheiden fenomenen?*

- *Is een fasering tussen verschillende sporen, structuren en vondsten aan te brengen en hoe luidt deze?*

- *Wat is de mate van conservering van de sporen, structuren en vondsten?*

1.7 Vragen tbv waardering en vervolgstappen

- *Wat is de waardering (volgens de waarderingstabel KNA versie 4.0 VS06) van de vindplaatsen?*

- *Welke vervolgstappen worden geadviseerd?*

1.8 Werkwijze

Volgend op de opdracht van de gemeente Vlissingen heeft de WAD een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (zie hoofdstukken 4 en 5). Dit onderzoek heeft als doel het vaststellen van de aard, ouderdom, omvang, gaafheid en conservering van eventuele vindplaatsen om tot een waardestelling te komen. Het betreft een controle en eventuele bevestiging van de resultaten van het bureau- en booronderzoek (samengevat in hoofdstuk 2 en 3).

Voor het onderzoek heeft de WAD een Programma van Eisen (VLOS_021_001 PvE) en een Plan van Aanpak (VLOS_021_001 PvA) opgesteld, waarin de probleemstelling, het doel, de vraagstelling en de beoogde methode van het onderzoek is uitgeschreven.

Vervolgens zijn ter hoogte van de drie onderzoekslocaties vijf proefsleuven gepland. Deze zijn afgebeeld in figuur 2.

De bevindingen van het onderzoek zijn beschreven in hoofdstuk 4 en een overzicht van de sporen en vondsten is opgenomen in bijlage 2.

Vervolgens zijn de resultaten, de conclusies, de beantwoording van de onderzoeksvragen en de aanbevelingen beschreven in hoofdstukken 5 en 6.

Ten behoeve van het archeologisch onderzoek zijn door de Walcherse Archeologische Dienst de volgende bronnen geraadpleegd:

Adressen (al dan niet digitaal)

- ARCHIS (AMK, IKAW, omg en wng)

- GeoWeb gemeente Vlissingen (topografie, kadastragegevens en luchtfoto's)

- Geoweb/CHS (Provincie Zeeland) (historische kaarten, luchtfoto's)

- Luchtfotografische documentatie (Geoweb Provincie Zeeland)
- Luchtfotografische documentatie 1974 (Erfgoed Zeeland)
- Zeeuws Archief (oude kaarten, foto's, bouwtekeningen, kadastrale minuut)
- Zeeuwse Bibliotheek (fotobank)
- Zeeuws Archeologisch Depot
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Oude kaarten

- Visscher-Romankaart (1650)
- Topografische Kaart van de Hattinga's (1750)
- Kadastrale kaart van Walcheren (Kuijper 1852)
- Kadastrale kaart van Walcheren (1875)
- Bonnebladen (1926)

Aardwetenschappelijke kaarten

- Rijks Geologische Dienst (RGD). Geologische kaart van Nederland 1:50.000, Blad Walcheren, Haarlem: 1972, Tweede druk 1997.
- RGD. Toelichtingen bij de Geologische kaart van Nederland 1:50.000, Blad Walcheren, Haarlem: 1972, Tweede druk 1997.
- Geomorfologische kaart Van nationaal Georegister versie 2008 geraadpleegd in Archis 3
- Bodemkaart (1984/1994) 2014 uit Archis 3
- Bennema, Ir. J. en Dr. Ir. K. van der Meer. De Bodemkartering van Nederland, deel XII, De Bodemkartering van Walcheren. *Verslagen van landbouwkundige onderzoeken no. 58.4*, Stichting voor Bodemkartering, 's-Gravenhage: 1952.

Voornaamste literatuur: zie literatuurlijst achteraan.

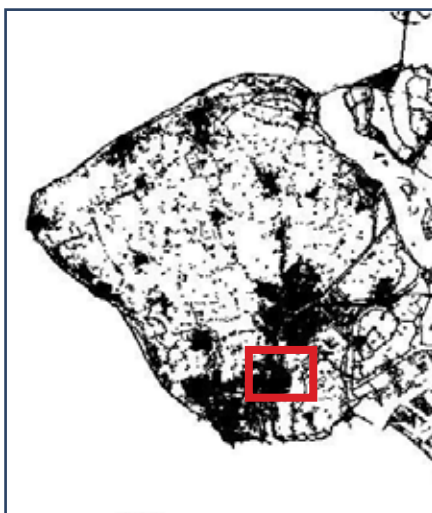
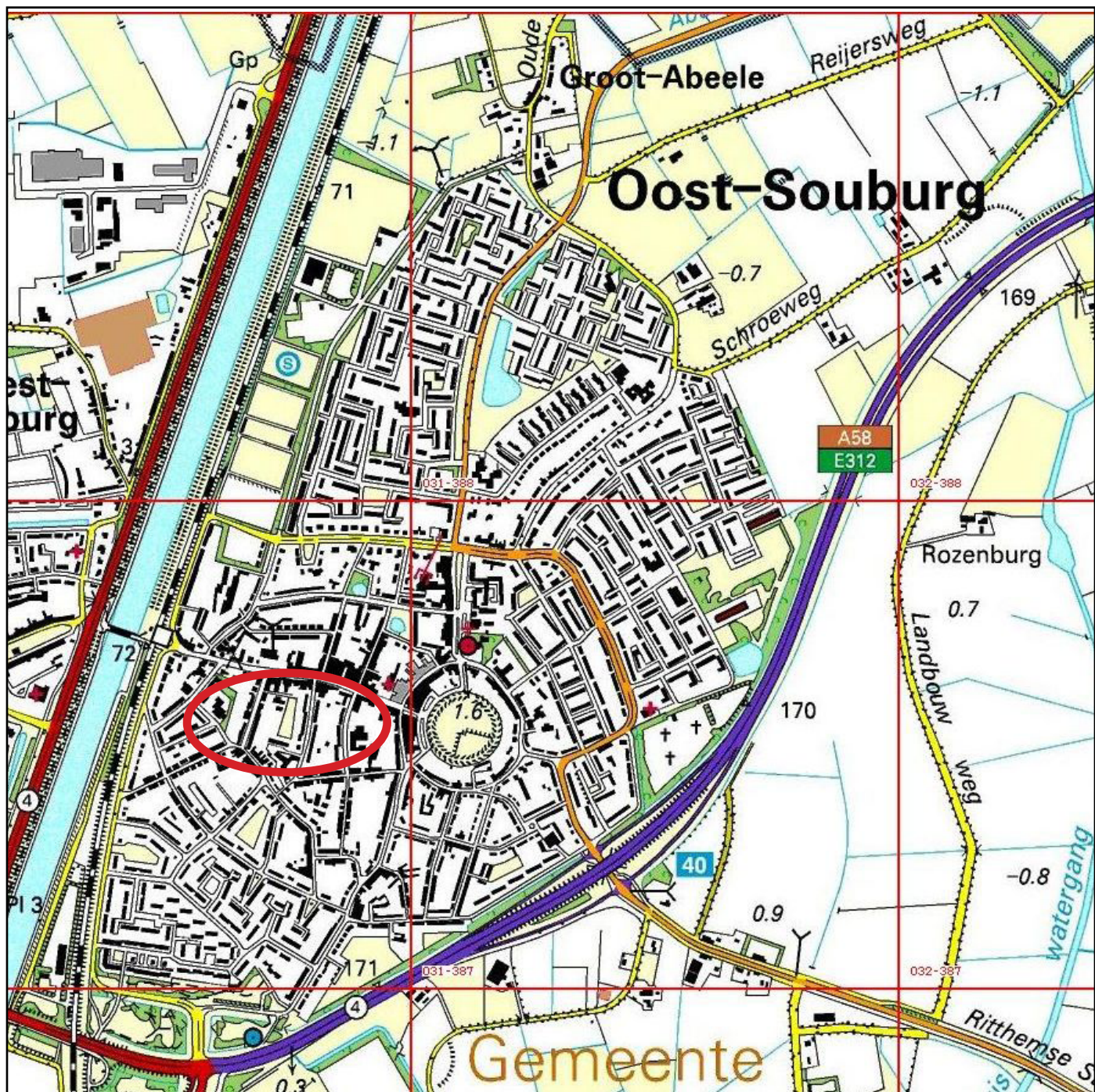

Fig. 1 De plangebieden op de topografische kaarten (rood omkaderd).
Op de luchtfoto uit 2020 zijn de afzonderlijke plangebieden met blauw aangegeven. (bron Geoweb/CHS Provincie Zeeland)

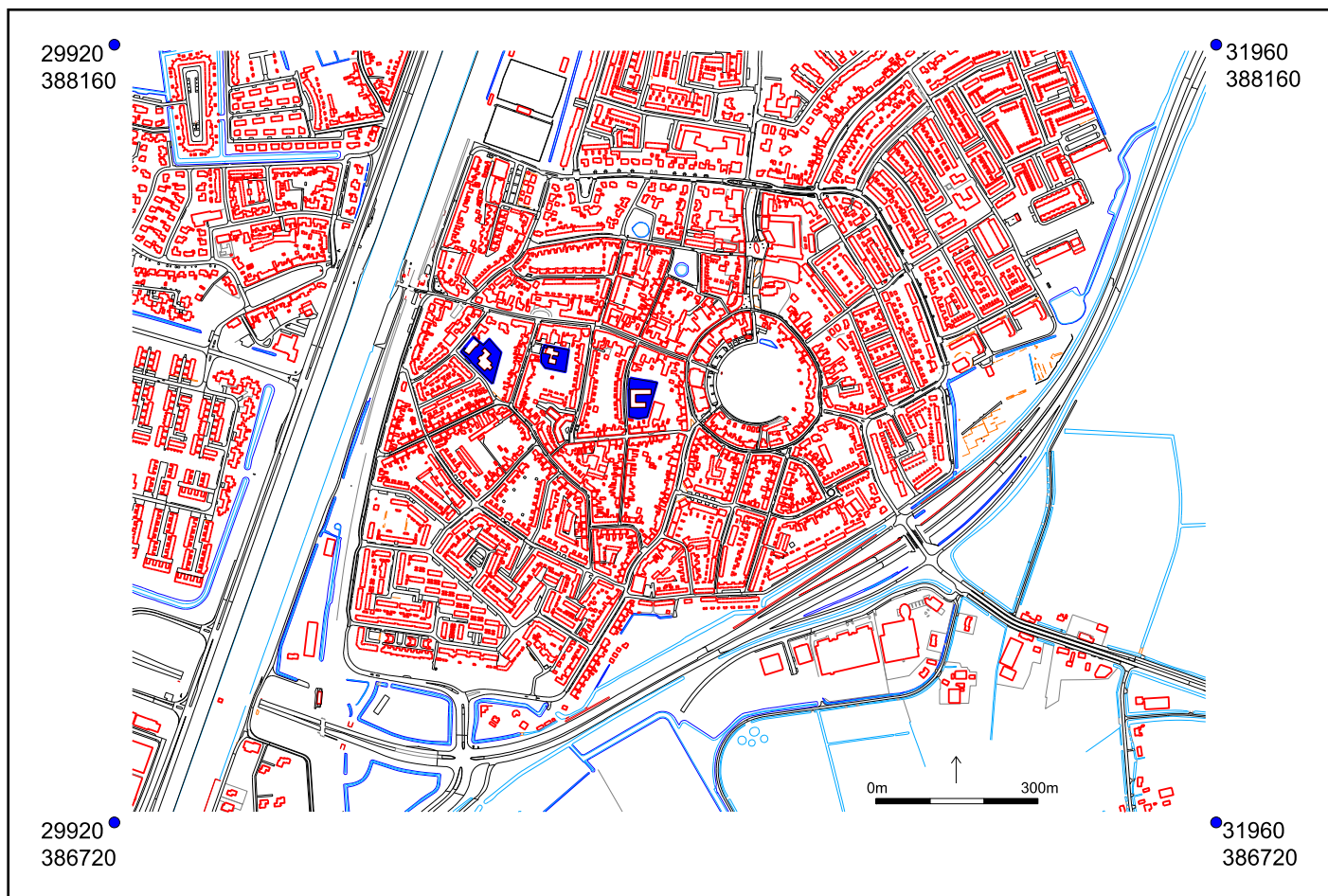

Fig. 2 Locatie van de plangebieden (steeds in blauw) op de topografie van Oost-Souburg. De boringen zijn als groene stippen aangeduid, de proefsleuven donkergroen.

Boven: overzicht Oost-Souburg met plangebieden
Midden links: locatie School Tweemaster Kameleon, Jan van Priesterstraat 4

Onder links: locatie gymzaal aan de Braamstraat 3A

Midden rechts: locatie school Parelburcht, Van Visvlietstraat 7

2. Geologie en bodem

De bodemopbouw van Walcheren kent minimaal vier horizonten die samenvallen met een stilstandfase in de vorming van een sedimentatie. Het gaat om de top van het Pleistoceen dekzand, soms nog afgedekt door basisveen, om de top van de mariene afzettingen van het Laagpakket van Wormer, om de top van een dik pakket veen behorend tot het Hollandveen Laagpakket en tenslotte om de top van de mariene afzettingen behorend bij het Laagpakket van Walcheren. In dit laatste pakket kunnen nog meer horizonten behorende bij korte stilstandfasen in de sedimentatie voorkomen.

De top van van het Pleistoceen dekzand is vanaf ca. 5500 v. Chr. op heel veel plaatsen op Walcheren diepgaand geërodeerd door kreekgeulen en overstromingen. De top van het Pleistoceen zand is hierdoor ter plaatse van de onderzoeksgebieden komen te liggen tussen 25 en 20 meter (noord) en 20 en 15 meter (zuid) onder huidig maaiveld. De afzettingen die met de kreekgeulen en de overstromingen gepaard gaan, behoren tot het Laagpakket van Wormer en komen ongeveer 2000 v. Chr. tot een eind. De top van deze sedimentatie, op ca. 1,60 m onder maaiveld, lijkt samen te vallen met een nat en zompig landschapstype dat overwegend onherbergzaam zal zijn geweest en de basis vormde van een drassig veenmoeras.

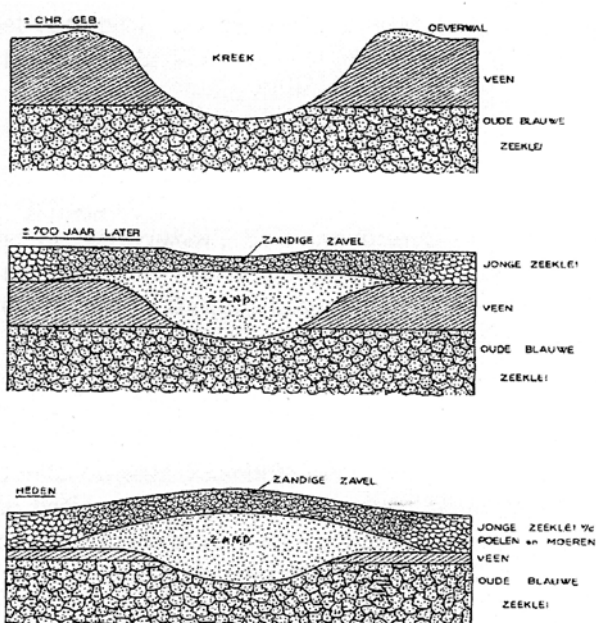

Fig. 3 De vorming van een kreekrug.
Bron: Rijksbouwconsulent, 1951.

Het is duidelijk dat in beide bodemhorizonten nauwelijks tot geen archeologische resten verwacht kunnen worden. Zij worden bij dit onderzoek verder buiten beschouwing gelaten.

Ongeveer 2000 v. Chr. was de kust gesloten en vormde zich daarachter een veenmoeras. In de volgende 1500 jaar vormde zich een dik veenpakket dat behoort tot het Hollandveenpakket. Vanaf ca. 500 v. Chr. kon dit moeras door nieuwe openingen in de duinenrij langs de kust zich geleidelijk gaan ontwateren. Vanaf die tijd kennen we vindplaatsen met archeologische resten van bewoning. Het gaat om sporen en vondsten behorende tot de ijzertijd en ook de Romeinse tijd die terug te vinden zijn in de top van het Hollandveen en in een afdekkende, zogenaamde Slufterlaag: een dunne kleilaag als sediment van lokale overstromingen die vooral in het noorden van Walcheren voorkwamen.

Vanaf de derde eeuw na Chr. wordt het Walcherse veenlandschap geteisterd door steeds heviger overstromingen. Het is het gevolg van een samenloop van omstandigheden: aan de ene kant was het maaiveld door intensieve ontwatering in de Romeinse tijd lager komen te liggen en aan de andere kant trad in deze periode een zeespiegelstijging op. Opnieuw wordt het gebied een getijdenlandschap en wordt het lange tijd onbewoonbaar. Diepe getijdengeulen doorsnijden het landschap en spoelen het veen weg. In de geulen vindt overwegend sedimentatie van zavel en zand plaats. Tussen de kreekgeulen vindt door tijdelijke overstromingen een meer kleiige sedimentatie plaats. Dit zijn de zogenaamde kom- of poelgebieden.

Het is een dynamisch proces dat perioden van rust en perioden van hevige overstromingen kende. Het Walcherse landschap is dan ook doorsneden geweest door een dicht netwerk van kreekgeulen uit verschillende fasen. De afzettingen die gepaard gaan met deze getijde-kreekgeulen en overstromingen rekenen we tot het Laagpakket van Walcheren. Omdat het zandige sediment van de kreekgeulen minder kon inklinken dan het kleiige sediment en het onderliggende slappe veenpakket in de tussenliggende komgebieden, trad zogenaamde differentiële klink op. Dit wil zeggen dat de verlande kreekgeulen als kreekruggen in het ingeklonken kom- of poellandschap kwamen te liggen. (zie fig. 3)

Vanaf ongeveer de zesde eeuw komt de zee langzaam tot rust en komen de eerste mensen weer terug. We kennen uit deze periode de nederzetting Villa

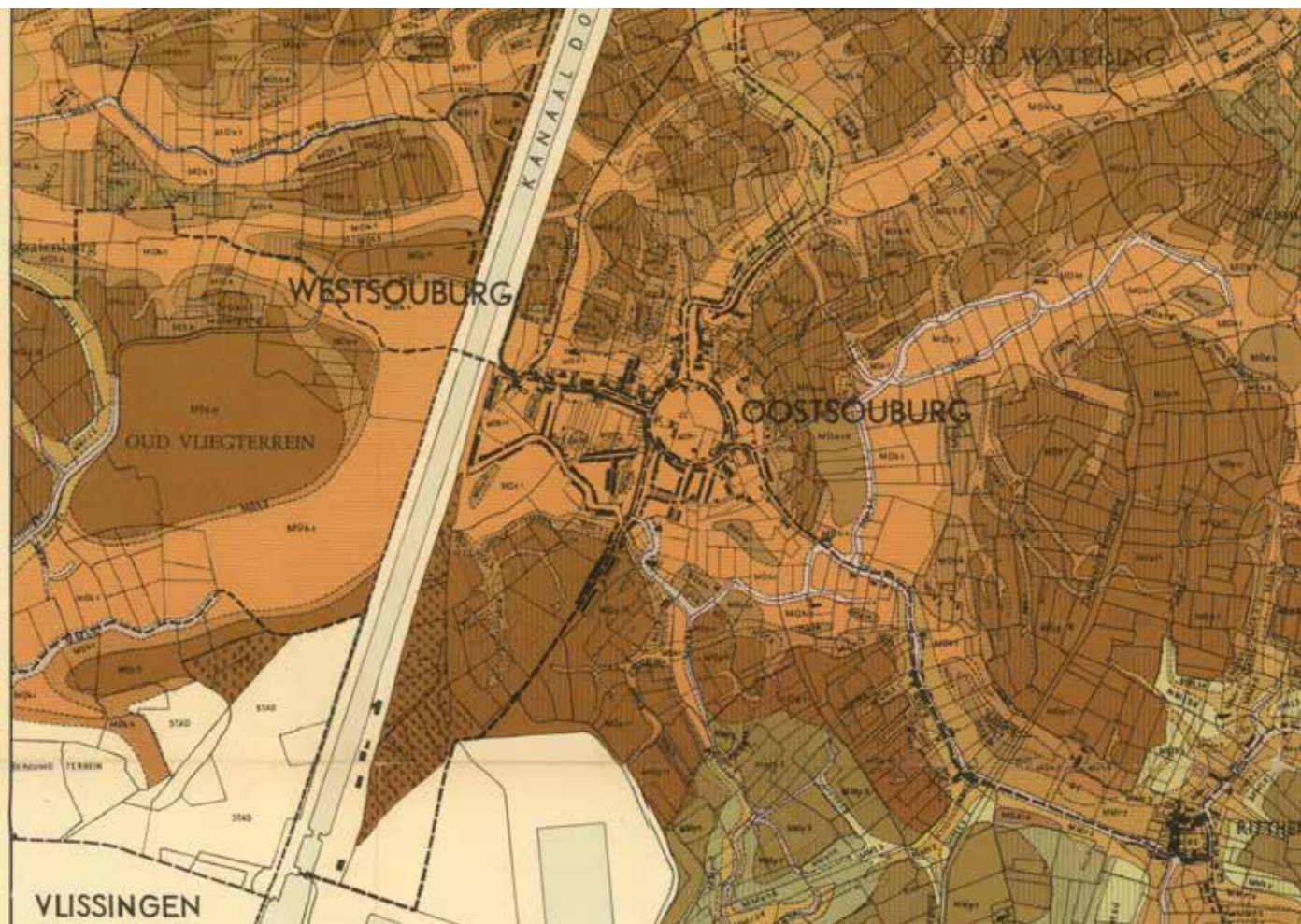

Fig. 4 Uitsnede van de bodemkaart van Bennema & Van der Meer 1952; de gele en lichtbruine tinten geven kreekafzettingen, de donkerbruine en donkerbruin-groene tinten kom- of poelafzettingen. In onderstaande figuur 5 is op de kaart ingezoomd en zijn de plangebieden blauw omkaderd.

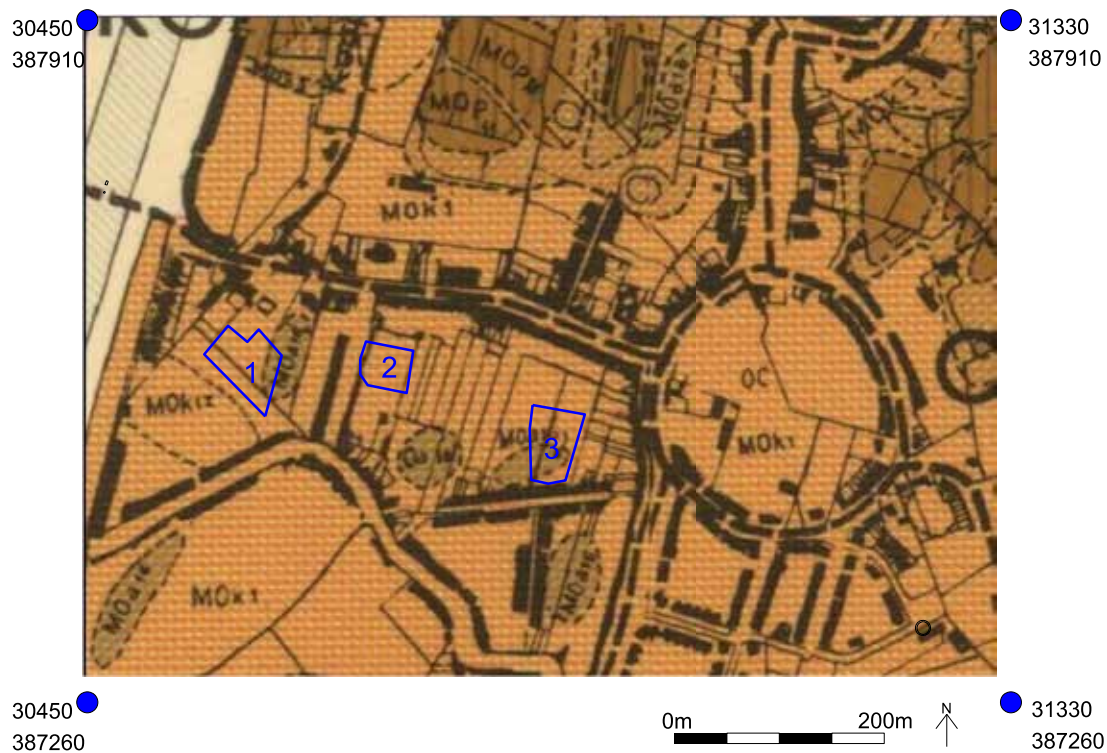

Fig. 5 Detail bodemkaart van Bennema & Van der Meer 1952; de gele en lichtbruine tinten geven kreekafzettingen, de donkerbruine en donkerbruin-groene tinten kom- of poelafzettingen. De plangebieden zijn blauw omkaderd. Bron: Bennema & Van der Meer 1952; bewerking WAD.)

Kaart	Code	Omschrijving
Pleistoceen		top tussen 20-15 m -mv (noord) en 15-10 m -mv (zuid)
Bodemkaart NL 2014	Mn15A	niet gekarteerd; extrapolatie: kalkrijke poldervaaggronden, lichte zavel, profielverloop 5
Geologische kaart 1972	DO.2	getij-inversierug (getijdegeul)
Geologische kaart 1972	DO.2 / AO.2	getij-inversierug / Afzettingen van Duinkerke II op Hollandveen op afzettingen van Calais (<i>op kleine locatie bij Braamstraat 3A</i>)
Bennema & vd Meer	MOk1/MOa16	zandige oude kreekruggrond / oude kleiplaatgrond (<i>op kleine plaatsen</i>)
Geomorfologie 2008	10B71	niet gekarteerd; extrapolatie: getij-inversierug

Walichrum in de noordelijke kustzone. In de latere eeuwen neemt de bevolking toe en zoeken de mensen hun heil op de hoger gelegen kreekruigen. Hier bouwden zij hun huizen en legden zij hun akkers aan. In de tussengelegen, drassige komgebieden lieten zij hun vee weiden. In de top van de kreekafzettingen die zich direct onder de bouwvoor bevinden zijn archeologische resten vanaf de middeleeuwen te verwachten.

Op de uiterst gedetailleerde bodemkaart van Walcheren uit 1952 van Bennema en Van der Meer is goed te zien waar we ter hoogte van de onderzoeksgebieden welke van deze twee bodemhorizonten kunnen verwachten.

(zie 4 en 5)

De plangebieden in Oost-Souburg bevinden zich op een oude, brede kreekrug en hebben in de ondergrond tot op grotere diepte alleen kreekafzettingen van het Laagpakket van Walcheren. Het onderliggend veenpakket zal volledig zijn weggespoeld.

In bovenstaande tabel is weergegeven hoe deze kreekafzettingen op de verschillende bodemkaarten en geologische en geomorfologische kaarten zijn geklassificeerd.

3. Overzicht bekende gegevens (bureauonderzoek)

3.1 Onderzoeksgeschiedenis

Tot voor het recent uitgevoerde bureau- en verkennende booronderzoek van de WAD zijn de plangebieden nog geen onderwerp van archeologisch onderzoek geweest. In de directe nabijheid zijn daarnaast verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd. Deze worden kort besproken in de volgende paragraaf.

Substantieel en van belang zijn natuurlijk de opgravingen van het terrein van de vroegmiddeleeuwse ringwalburg, de Karolingenburg. De oppgravingsresultaten zijn uitvoerig beschreven door R. Van Heeringen en verschillende specialisten. (Van Heeringen et al. 1995, 113-218)

De ringwalburg is naar alle waarschijnlijkheid in het laatste kwart van de negende eeuw aangelegd. (Van Heeringen et al. 1995, 23) De nederzetting binnen de burg lijkt aan het eind van de tiende eeuw verlaten en is verplaatst naar de locatie van het Oranjeplein. Op het terrein hebben getuige de opgravingsresultaten in de elfde en twaalfde eeuw nog een of meer grote boerderijen of schuren gestaan. De wal is in de tijd daarna grotendeels geslecht. Op latere oude kaarten is te zien dat in de zeventiende tot en met negentiende eeuw op het terrein geen grotere gebouwen hebben gestaan. Volgens kaarten en eeuwen hebben in de twintigste eeuw slechts enkele boerderijen / gebouwen op het terrein gestaan. (ibid. en zie onder)

De plangebieden, onderwerp van dit onderzoek zijn gelegen net ten zuiden van de Kanaalstraat die vanaf de burg richting West-Souburg loopt. (Fig. 6) Dit moet één van de oudste wegen van Oost-Souburg en Walcheren zijn geweest. De weg ligt in het verlengde van de weg door de ringburgwal en was daarmee verbonden door een brug over de gracht. (Van Heeringen et al. 1995, 123-127)

Op de kadastrale minuut 1832 heet de Kanaalstraat de Sinits Weg. Hoe de weg in de eeuwen daarvoor heeft geheten heb ik nu niet kunnen achterhalen.

Vooraf het plangebied Van Visvlietstraat 7 ligt op steenworpafstand van de ringwalburg.

3.2 Bekende archeologische waarden

Walcherse Archeologische Waarde- en verwachtingskaart en Beleidsadvieskaart

Deze kaarten zijn opgesteld op basis van oude

kaarten, archeologische gegevens uit archis en de gedetailleerde bodemkaart van Bennema en Van der Meer (bijvoorbeeld fig. 4). Het plangebied is hier aangeduid als een zone met hoge archeologische verwachting. Hier geldt dat bij bodemingrepen dieper dan 40 cm met een oppervlaktemaat groter dan 100 m² voorafgaand archeologisch onderzoek moet plaatsvinden.

Op de Waarden- en verwachtingskaart is de zone van een hoge waarde voorzien, omdat het hoge kreekgronden betreft in de nabijheid van de ringwalburg. Middeleeuwse nederzettingsactiviteiten langs de toegangswegen naar de ringwalburg zijn hier te verwachten.

Archeologische gegevens in Archis3

In Archis3 staan verschillende onderzoeken en vondstmeldingen in de omgeving van de plangebieden gemeld. Deze zijn terug te vinden in figuur 7 en beschreven in het bureauonderzoek. In het kort kunnen we stellen dat bij de meeste onderzoeken ten zuiden van de plangebieden en ter hoogte van de Kanaalstraat geen archeologisch sporen en vondsten uit de middeleeuwen zijn gevonden. Tijdens de begeleiding van de rioolwerken aan de oostzijde van de Kanaalstraat is een paalspoor en een ander grondspoor gedocumenteerd die mogelijk in verband staan met de voormalige brug over de gracht van de ringwalburg. Interessant is het booronderzoek uitgevoerd door Artefact aan de Vlissingestraat (zaakid.nr. 4759094100). Hier is onder een oude bouwvoor een vermoedelijk laatmiddeleeuws pakket aangeboord, mogelijk ook grachtvullingen van de gracht rond de burg en ook een jongere slootvulling.

Ter hoogte van het Oranjeplein hebben ook verschillende onderzoeken plaatsgevonden. Enkele van deze onderzoeken, bijvoorbeeld in de Open Havenkerk, hebben laatmiddeleeuwse archeologische resten aangesneden, maar geen vroegmiddeleeuwse resten die in verband kunnen staan met de ringwalburg.

In de kaart uit Archis 3 is het terrein van de ringwalburg aangeduid als zeer hoge waarde dat ook Rijksbescherming geniet (Rijksmonumentnummer 46096, AMK-nummer 1534). De historische dorpskern van Oost-Souburg, dat gevormd wordt door het Oranjeplein en de aanliggende bebouwing, is een gebied met hoge archeologische waarde (AMK-nummer 13436)

Fig. 6 Overzichtskarta van plangebieden en ringwalburg. Plangebieden zijn blauw omlijnd. De ringwal is bruin en de gereconstrueerde gracht is lichtblauw ingekleurd. De zwarte arcering geeft het vlak met de rijksbescherming van de ringwalburg aan. In oranje de oude Onze-Lieve-Vrouwe-kerk (de huidige Open Havenkerk)

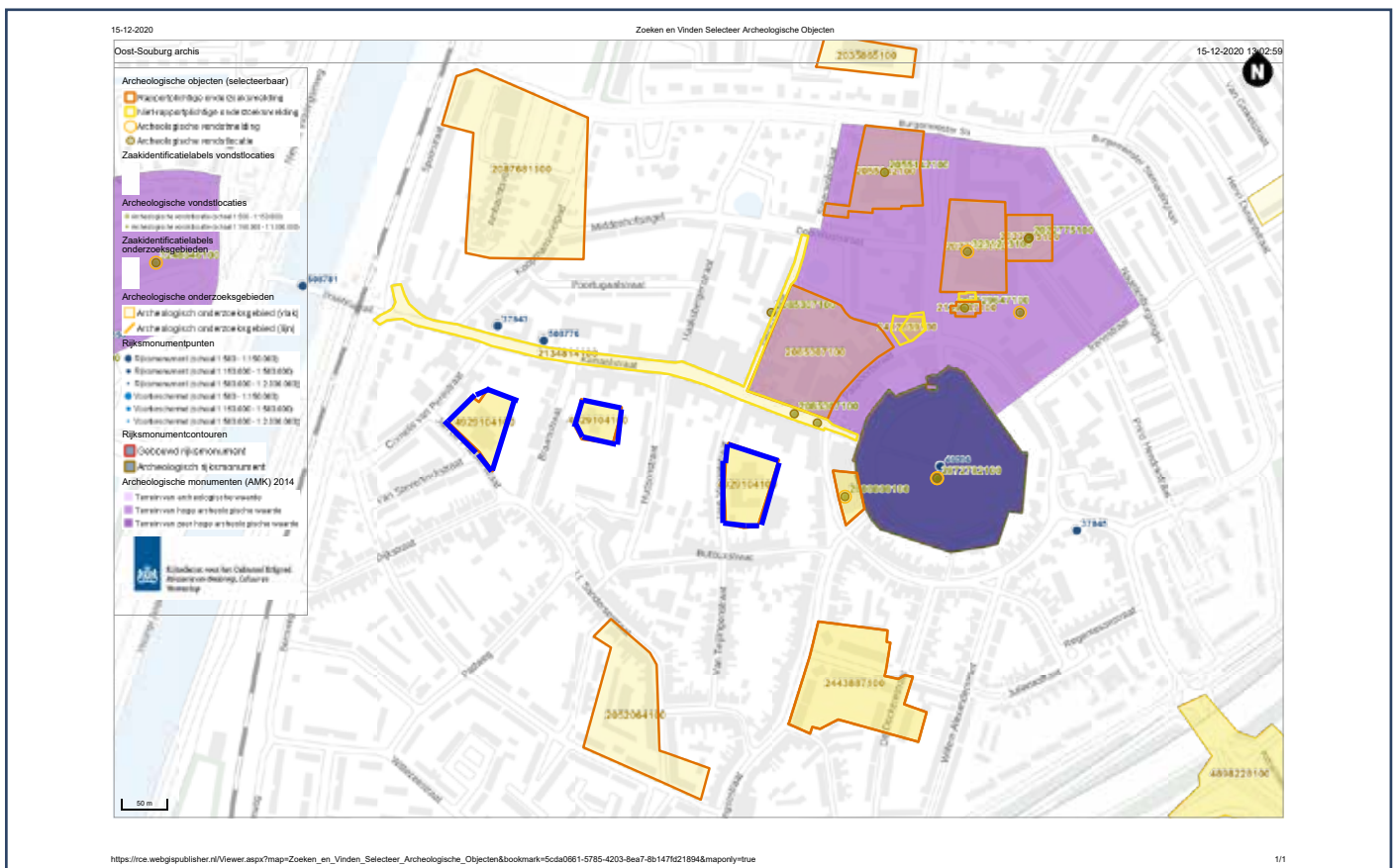

Fig. 7 De plangebieden (blauw omlijnd) met omliggende gegevens uit ARCHIS 3. Bron: ARCHIS III

Kaart/luchtfoto	Periode	Indicator	Opmerkingen
Vischer-Roman	1650	nee	grasland/akker
Hattinga	1750	nee	grasland/akker
Kadasterkaart	1832	nee	grasland/akker
Bonnebladen	1912	nee	kleine akkers/tuinen
Luchtfoto	1944	nee	Kleine akkers/tuinen
Luchtfoto	1959	ja	schoolgebouw aan Jan de Priesterstraat en Van Visvlietstraat
Luchtfoto	1974	ja	ook de gymzaal is hier nu te zien
Luchtfoto	heden	ja	schoolgebouwen en gymzaal

Het archief bij het ZAD heeft geen aanvullende informatie met betrekking tot de plangebieden. (Mailverkeer d.d. 17-12-2020)

3.3 Bekende historische waarden

Oude kaarten & luchtfoto's

Over de historische informatie die de oude kaarten ons verschaffen over de drie plangebieden, kunnen we kort zijn. Vanaf de oudste kaart die we tot onze beschikking hebben, de Visser Romankaart uit 1680, tot en met de topografische kaart uit 1949 worden de drie plangebieden zonder bebouwing aangeduid. Zij maken deel uit van het open land langs de weg richting West-Souburg (later de Kanaalstraat). Hierboven is dit in tabelvorm weergegeven. Ter illustratie is hier een uitsnede van de kaart van de gebroeders Hattinga uit 1750 en de luchtfoto uit 1944 opgenomen (fig. 8).

Op de luchtfoto uit 1959 zien we voor het eerst de schoolgebouwen aan de Jan de Priesterstraat en de Van Visvlietstraat. De aanbouw aan de Parelburcht aan de Van Visvlietstraat is op de topografische kaart van 1993

voor het eerste te zien. De gymzaal aan de Braamstraat verschijnt op de topografische kaart van 1972 en op de luchtfoto uit 1974. De zuidelijke aanbouw is rond 1995 gerealiseerd.

3.4 Verstoringen

Het is duidelijk dat op basis van bovenstaande informatie een verstoring van de ondergrond ter hoogte van de plangebieden pas is te verwachten vanaf de jaren 50 en 70 van de vorige eeuw toen de schoolgebouwen en de gymzaal zijn gerealiseerd. Uit de foto uit 1944 blijkt dat de plangebieden, veilig op de hoge kreekrug, gevrijwaard zijn van erosie door de inundatie van dat jaar.

De bouw van de schoolgebouwen en de gymzaal heeft ter plaatse de ondergrond tot zeker een meter onder maaiveld verstoord. Lokaal is een kleine CV kelder tot ca. 3,00m ontgraven. De oude middeleeuwse bouwvoor en verschillende middeleeuwse grondsporen zullen hierdoor in bepaalde zones verstoord zijn geraakt.

Een geringe verstoring van de ondergrond is te verwachten door de verschillende speeltoestellen rond de schoolgebouwen en door de grote bomen.

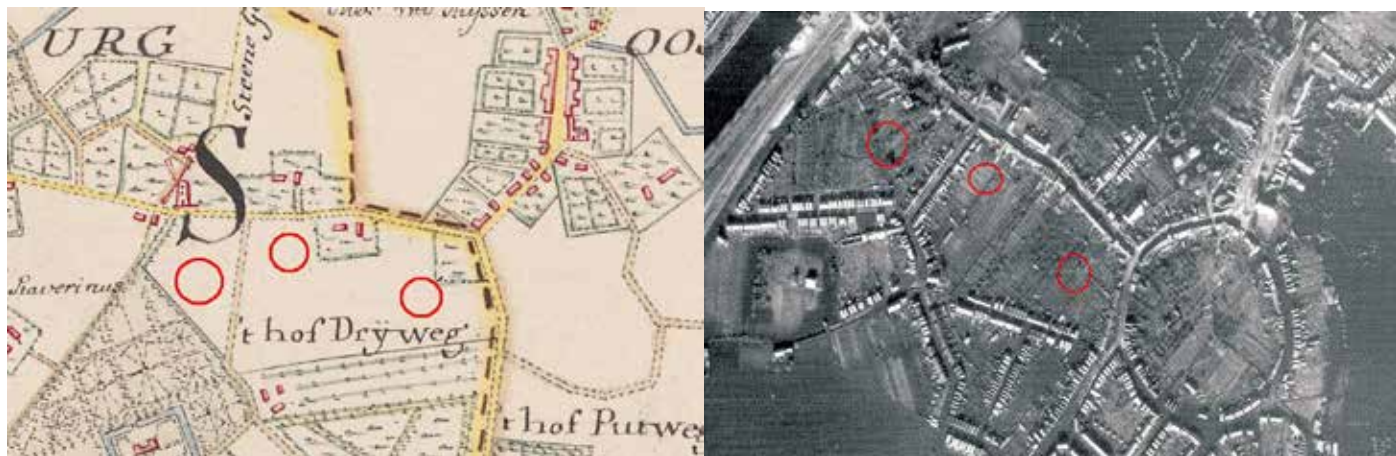

Fig. 8 De plangebieden (rode cirkels) op de kaart van de gebr. Hattinga 1750 rechts en de luchtfoto van de RAF 1944 links (bron Zeeuws Archief ZeelI-I-23 en P. Crucq 1997)

3.5 Gespecificeerd verwachtingsmodel

Het bureau- en booronderzoek leidt tot het volgende gespecificeerde verwachtingsmodel:

- op basis van de studie van de bodemkaarten en geologische kaarten kan gesteld worden dat de plangebieden ter plaatse liggen van kreekafzettingen met hier en daar ook kleiplatafzettingen. Dit wordt bevestigd door het booronderzoek. Deze afzettingen bevinden zich tussen 57 en 75 cm onder maaiveld (0,74 m +NAP en 0,56m +NAP). De top van de kreek bevindt zich tussen de 0,80 en 1,10m onder maaiveld (ca. 0,50m - 0,23m +NAP) De kreekafzetting zullen naar verwachting diep reiken en onderliggend veen hebben weg geslagen. De archeologische verwachting geldt daarom uitsluitend de top van de kreekafzettingen en daarmee archeologische resten vanaf de middeleeuwen. Voor resten uit eerdere perioden geldt een (zeer) lage verwachting.

- op basis van de studie van de beschikbare historische bronnen in de vorm van oude kaarten en foto's kan gesteld worden dat ter hoogte van de plangebieden een lage verwachting geldt voor archeologische resten uit de nieuwe tijd. Volgens de kaarten en de foto's zijn de plangebieden onbebouwd gebleven tot in de jaren 50 (Jan de Priesterstraat 4 en Van Visvlietstraat 7) en de jaren 70 (Braamstraat 3A) van de vorige eeuw.

- op basis van de studie van bekende archeologische gegevens uit de nabije omgeving van de plangebieden kan gesteld worden dat er een hoge verwachting geldt voor archeologische resten uit de vroege en late middeleeuwen. Op geringe afstand van de plangebieden ligt de locatie van de vroegmiddeleeuwse ringwalburg van Oost-Souburg. De nederzetting binnen de ringwal lijkt al aan het eind van de tiende eeuw richting het huidige Oranjeplein te zijn verhuisd., maar binnen de burg bleef er nog tot in de 12e eeuw bewoning aanwezig.

De locatie Van Visvlietstraat ligt op ca. 150 meter vanaf de wal en op ca. 100 meter vanaf de buitenzijde van de gereconstrueerde gracht rond de ringwal. De locatie Jan de Priesterstraat 4 ligt op ca. 440 meter afstand van de ringwal.

Bij de verkennende onderzoeken en opgravingen rondom de locatie van de ringwalburg in Domburg zijn op grote schaal middeleeuwse nederzettingssporen gevonden. (Meijlink & Silkens 2012; Meijlink 2018; ook wordt momenteel gewerkt aan de ADC-rapportage

van de grote opgraving in het Singelgebied, waarbij zeer veel middeleeuwse sporen en vondsten zijn gevonden.) Ook rond de ringwalburg van Oost-Souburg zijn middeleeuwse nederzettingssporen en sporen van agrarisch grondgebruik te verwachten.

- de archeologische verwachting wordt op die plaatsen naar beneden bijgesteld, waar de huidige schoolgebouwen en gymzaal zijn gebouwd. Hier zal de top van de kreekrugafzettingen verstoord zijn geraakt.

De geplande nieuwbouw zal buiten de contouren van de huidige, te slopen gebouwen reiken. (Zie fig. 9 In deze gebieden is het bodemprofiel naar verwachting intact en de kans daarmee aanwezig dat eventueel aanwezige archeologische resten in het gedrang komen.

Voor de hoge verwachting op middeleeuwse resten in de top van de kreekrugafzettingen is onderstaande tabel ingevuld.

Eigenschap	Verwachting
datering	middeleeuwen
complextyp	onderwerp van onderzoek; mogelijk nederzetting of agrarisch gebruik
omvang	onderwerp van onderzoek
diepteligging	top kreekrug; onderwerp van onderzoek
gaafheid en conservering	onderwerp van onderzoek buiten huidige bebouwing; ter hoogte van bebouwing slechte conservering.
locatie	er wordt alleen binnen de plangebieden gezocht
uiterlijke kenmerken	onderwerp van onderzoek
m o g e l i j k e verstoringen	ter hoogte van huidige gebouwen

4. Resultaten archeologisch veldonderzoek

4.1 Inleiding en methode

Het veldwerk van dit onderzoek is uitgevoerd door een team geleid door Bernard Meijlink (actorregistratienr. 41342211) en Bram Silkens (actorregistratienr. 97535235) van de Walcherse Archeologische Dienst, beide ervaren Senior KNA-archeologen met ruime ervaring in opgravingen in Zeeuwse klei.

Het veldwerk en de voorbereiding ervan is gebeurd conform KNA 4.1 protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek (landbodems) Deelprocessen 1 en 2.

De proefsleuven zijn aangelegd volgens het, op basis van het verwachtingsmodel opgestelde, puttenplan. De putten zijn in het veld op het zicht uitgezet en na aanleg met GPS op centimeter nauwkeurigheid ingemeten. Enkel op de locatie van de van Visvlietstraat is één werkput (WP 4) 90 graden gedraaid aangelegd tov het vooropgetselde plan. Dit omwille van de aanwezigheid van leidingen en putten.

Na afloop van het veldwerk zijn de sleuven weer dichtgedraaid met de bouwvoor of ophoogzand bovenaan.

bevindt zich de top van de kreekafzettingen. Een kleig laagje van ca 5 cm vormt de bovenzijde en wordt geleidelijk zaveliger. De kreekgrond bestaat uit matig siltig lichtgrijs-bruin zand met roestvlekken.

Op het niveau van de kreekafzettingen konden op basis van het verwachtingsmodel mogelijk middeleeuwse sporen verwacht worden. Deze zijn echter niet aangetroffen. Ook is er nergens in de sleuf sprake van vondstmateriaal ouder dan de 18e eeuw.

Een vierkant spoor (S2) aan de oostelijke zijde van de werkput heeft een donkergrijze vulling en een scherpe insteek. Er werd een hoeveelheid recente spijkers in aangetroffen en verder geen materiaal. Het spoor is vanaf de recente bouwvoor door de onderliggende lagen gegraven en kan als recent beschouwd worden.

Concluderend kan gesteld worden dat er in Werkput 1 geen behoudenswaardige archeologische resten zijn aangetroffen. Wel is er in een ongeschonden zone een goed beeld op de bodemopbouw verkregen. Daarin is duidelijk een oudere bouwvoor/cultuurlaag gedocumenteerd. Het materiaal wijst richting 18e eeuw. Op het oude kaartmateriaal is het gebied dan in gebruik als tuin/akkerland.

4.2 Sporen en Structuren

Plangebied Jan de Priesterstraat 4 (Tweemaster-Kameleon)

WERKPUT 1

Aan de noordwestzijde van WP 1 werd een vier meter brede verstoorde zone (S1) aangetroffen met resten van een betonnen wegbedekking en twee afvoerleidingen die elkaar kruisen (fig. 12). De leidingen zitten op 50cm diepte en lopen noordzuid en noordoost-zuidwest door de put. In het noordprofiel is een duidelijke ingraving te zien. Ook in de rest van de werkput lopen enkele leidingen voor electra en dataverkeer. Deze staan niet ingetekend op de KLIC maar werden gelukkig op tijd gespot. Het aanleggen van een mooi vlak werd echter sterk belemmerd.

Centraal en aan de oostzijde van de werkput kon een vrij intact bodemprofiel gedocumenteerd worden (fig. 10). Onder een dunne bouwvoor van 30cm is een rommelige, vuile laag van 20cm te zien. Hieronder lijkt een oude cultuurlaag uit de 18e eeuw, een tiental centimeter dik, te liggen. In de laag zit kleipijpmateriaal en aardewerk. Op een diepte van 60cm onder maaiveld

Fig. 10 Overzicht oostprofiel WP 1

WERKPUT 2

In WP 2 werd onder een recente bouwvoor en opgebrachte grond (S1006) een ouder cultuurlaagje aangetroffen (S1007), vermoedelijk uit de nieuwe tijd. Hieronder bevindt zich een 30-40cm dik pakket dat aannemelijk samenhangt met eeuwen akkeren (S1005). In de top van deze laag werd in de noordoostelijke hoek van de put een laag of spoor aangesneden met een enkele scherf geglazuurd rood aardewerk (S3). Het spoor is net als het ophogingspakket aan de nieuwe tijd te koppelen.

Onder deze nieuwe tijd bouwvoor is een tweede ophogingspakket vastgesteld (S1004). Het aardewerk in dit pakket geeft late middeleeuwen aan. Bij het laagsgewijs verdiepen zijn geen verdere sporen vastgesteld. Ook net onder dit ophoogpakket, op de top van de kleiplaatgrond, zijn geen sporen waargenomen. Het breken en uitsmeren van de klei bemoeilijkte wel het zicht.

Het vlak is aangelegd op de top van de kreekgronden (S1000), op circa 90cm onder maaiveld. Ook op dit niveau zijn geen sporen vastgesteld, noch vondsten gedaan.

Net als in werkput 1 zijn er in deze werkput geen behoudenswaardige archeologische sporen vastgesteld. Wel is het profiel erg informatief met betrekking tot het grondgebruik door de eeuwen heen (fig. 11). Er is sprake van twee duidelijk te onderscheiden ophogingspakketten, eentje uit de nieuwe tijd en een dikker pakket waarin middeleeuws aardewerk is gevonden. Dit pakket lag bovenop een 10cm dikke laag kleiplaatgrond. Hieronder bevinden zich de meer zavelige kreekgronden. Hierop werd geen enkel spoor aangetroffen. Het gebied is waarschijnlijk hoofdzakelijk als akker/weiland in gebruik geweest.

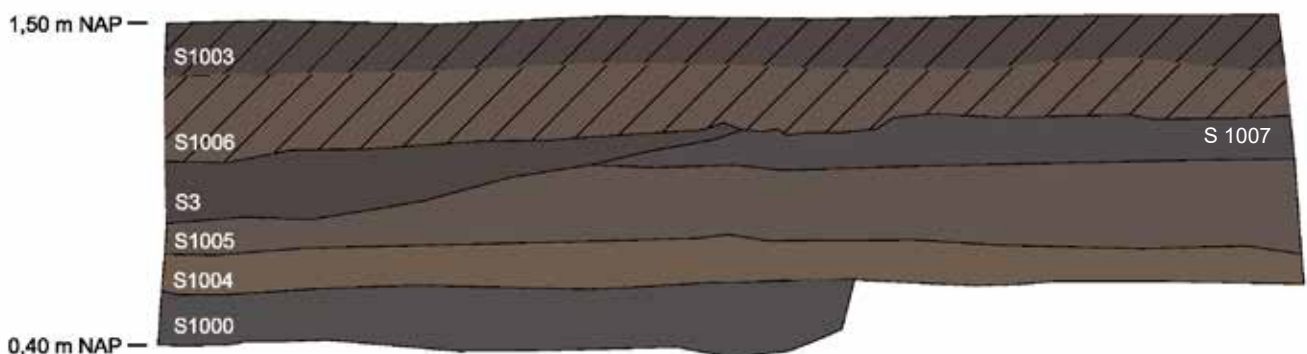

Fig. 11 Overzicht oostprofiel WP 2

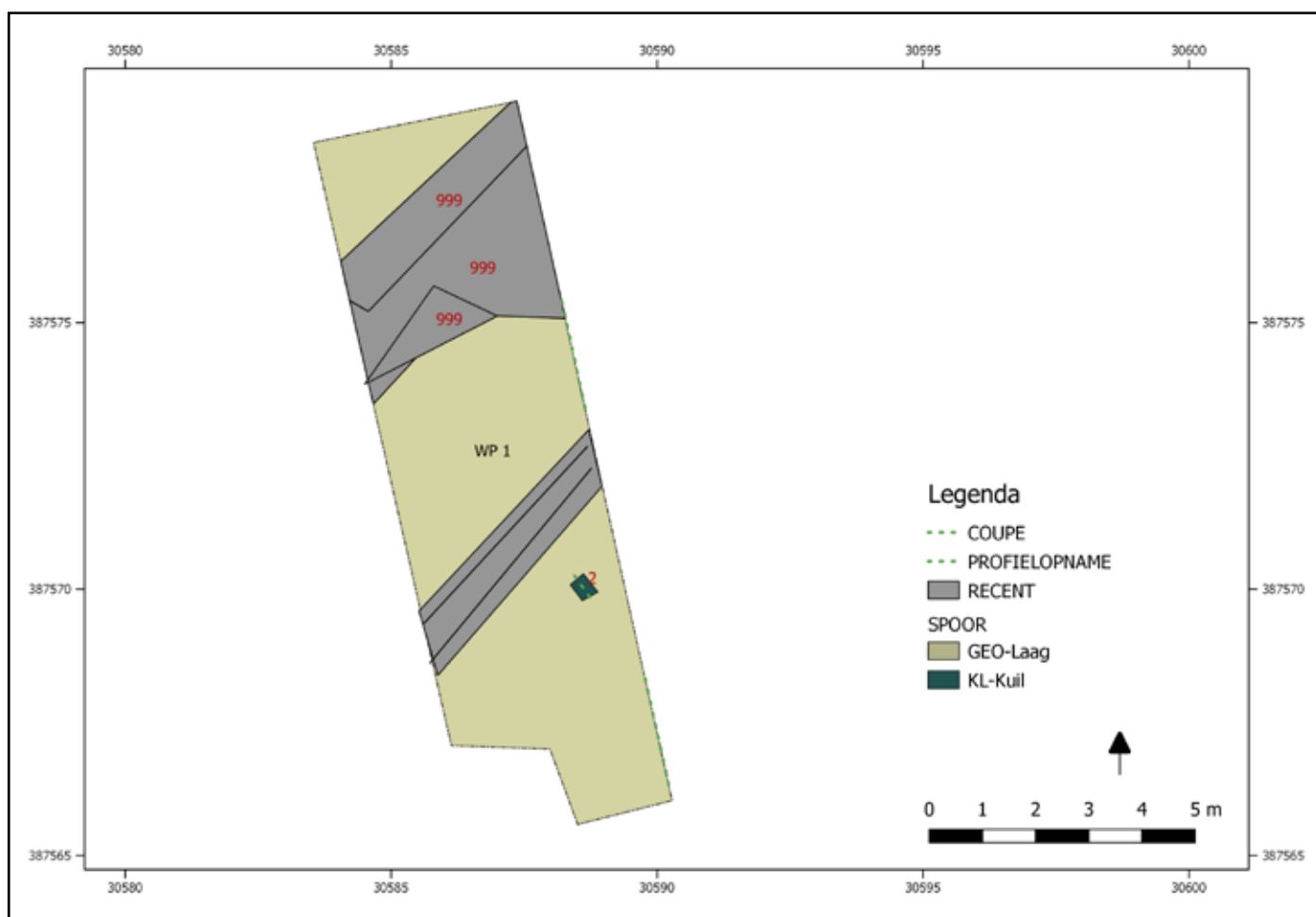

Fig. 12 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaart van werkput 1 aan de Jan de Priesterstraat 4

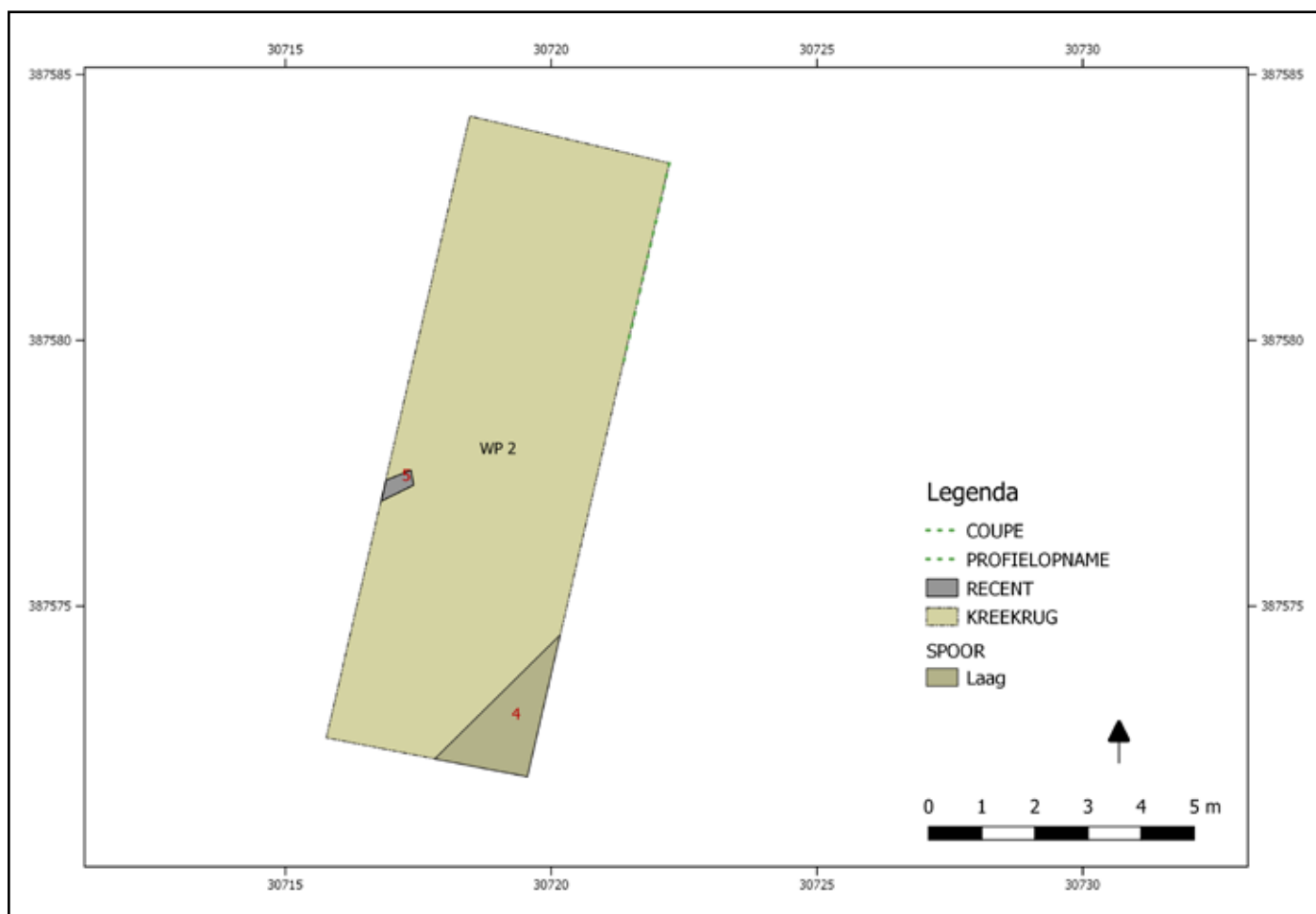

Fig. 13 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaarten van werkput 2 in plangebied Braamstraat 3A

Plangebied Van Visvlietstraat 7 (locatie Parelburcht)

WERKPUT 3

Werkput 3 bevindt zich op de locatie van Visvlietstraat in het U vormige binnenterrein (fig. 17). Een speeltuig en een deel van de tegels moest worden verwijderd.

De bovenste 30cm zijn verstoord (S1001 en S999). Daaronder bevindt zich een donkerbruingrijs humeus pakket van zo'n 60cm dik (S1009 en S1008). In deze grond zitten baksteenfragmenten, AW en botrestjes. Op een diepte van circa 1m beginnen de kreekafzettingen (S 1000). In de top van de kreek is nog veel uitspoeling van het humeuze pakket erboven te zien.

In de top van de kreek werden diverse sporen waargenomen. Een smalle sloot loopt aan de noordzijde van oost naar west door de sleuf (S7 /S19). Aan de zuidzijde loopt een bredere sloot (S6). Deze heeft dezelfde oriëntatie. Tussen deze greppels/sloten lopen smalle greppeltjes van noord naar zuid door de put. Ze zijn slechts enkele centimeters diep bewaard. Deze greppeltjes oversnijden spoor 6. Spoor 19 wordt de ene keer oversneden, de andere keer oversnijdt hij de greppeltjes. De vulling is overal erg gelijkaardig en het lijkt erop dat de periode van grondgebruik vrij dicht op elkaar in de tijd ligt.

In deze greppeltjes werd pingsdorp aardewerk teruggevonden, daterend tussen 900 en 1200 n. Chr.

Fig. 14 WP 3 - Coupe greppel S 22

Fig. 15 WP 3 - Coupe kuil S 8

Tussen de greppelsporen zijn enkele mogelijke paalkuultjes gevonden (S10-S15) en twee ondiepe kuilen (S8 & S16). De paaltjes kunnen ook diepere restanten van één greppeltje zijn. In de kuilen noch de mogelijke paalspoortjes werd vondstmateriaal aangetroffen. Op basis van de stratigrafie lijken ze wel tot dezelfde fase te behoren als de andere sporen.

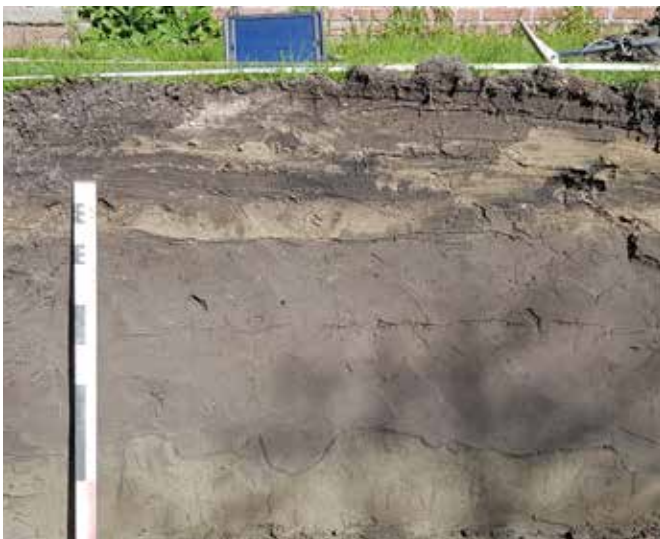
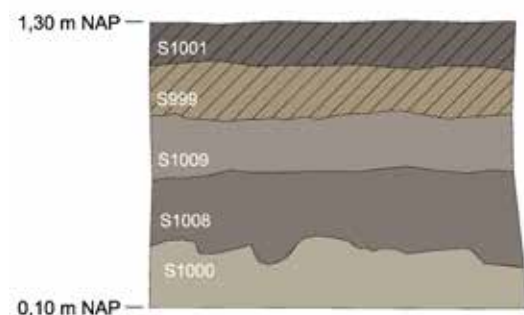

Fig. 16 Overzicht oostprofiel WP 3

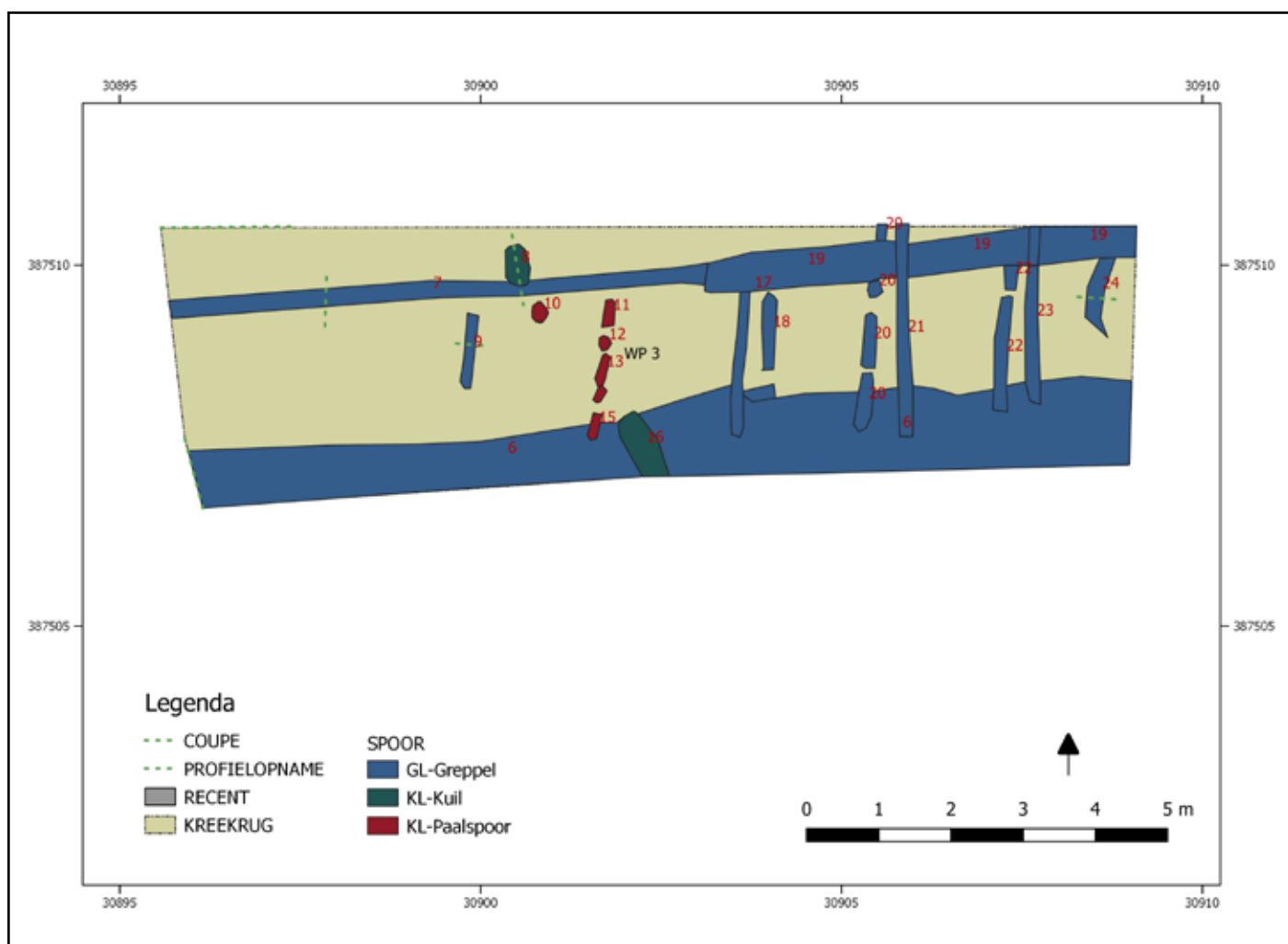

Fig. 17 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaart Werkput 3, plangebied Van Visvlietstraat 7

WERKPUT 4

Werkput 4 bevindt zich op de locatie Van Visvlietstraat op despeelplaats achteraan (fig. 22). Onder een 15cm dik pakket geel ophoogzand ligt een humeus donkerbruin ophoogpakker waarin steengoedaardewerk werd gevonden (fig. 18). Het pakket is maar 50cm dik. Daaronder liggen de kreekgronden. Opmerkelijk is de compactheid van de grond in vergelijking met werkput 3. De top van de kreek ligt hier ook een stuk hoger.

In de noordwesthoek van de put werd schuin een breed spoor (S25) aangesneden met een grijze vulling (fig. 18). Deze mogelijke greppel of laag loopt schuin noordwest-zuidoost door de put en is ca. 90-100cm diep. In de vulling zijn een aantal fragmenten dierlijk bot teruggevonden en een scherp pingsdorp aardewerk uit de 10e-12e eeuw en Duits geglazuurd steengoed uit de 14e/15e eeuw. Waarschijnlijk gaat het om een laat middeleeuws spoor dat door oudere sporen heen gegraven is. Dit wijst op een continuïteit van gebruik.

De rest van de werkput is ernstig verstoord door twee riolen die kriskras door de werkput lopen.

Fig. 18 WP 4 - Zuidprofiel en spoor 25.

WERKPUT 5

Werkput 5 is aangelegd aan de straatzijde van het schoolplein (fig. 23). Onder een 25cm dik opgebracht pakket geel zand lag een donkerbruin humeus ophogingspakket dat ook in de andere werkputten waargenomen is (fig. 19). Dit pakket is te relateren aan eeuwen beakking en aanrijking van de grond. Het valt te dateren in de late middeleeuwen tot nieuwe tijd. Al op een diepte van 80cm werd het kleiplaatpakket aangetroffen dat op alle onderzoekslocaties aanwezig was. In en net onder dit pakket werden verschillende sporen waargenomen.

Het betreft voornamelijk greppels, enkele kuilen en een paalspoor. In de vulling van enkele sporen werd pingsdorfaardewerk gevonden en kogelpot, wat wijst op een datering 9e-12e eeuw

De meeste sporen zijn matig bewaard gebleven, soms maar enkele centimeters. Enkel van de diepere sporen is nog een substantieel deel overgebleven. Het paalspoor S30 is toepasselijk tot 30cm bewaard gebleven (fig. 20) en ook een houtskoolrijke greppel (S29) heeft in coupe nog een bewaring van 28cm (fig. 21).

Fig. 19 WP 5 - Westprofiel. Onder een laag recent opgebracht zand is een dik pakket met cultuurlagen waarneembaar (S1011).

Fig. 20 WP 5 - Coupe paalspoor S 30

Fig. 21 WP 5 - Coupe greppel S 29

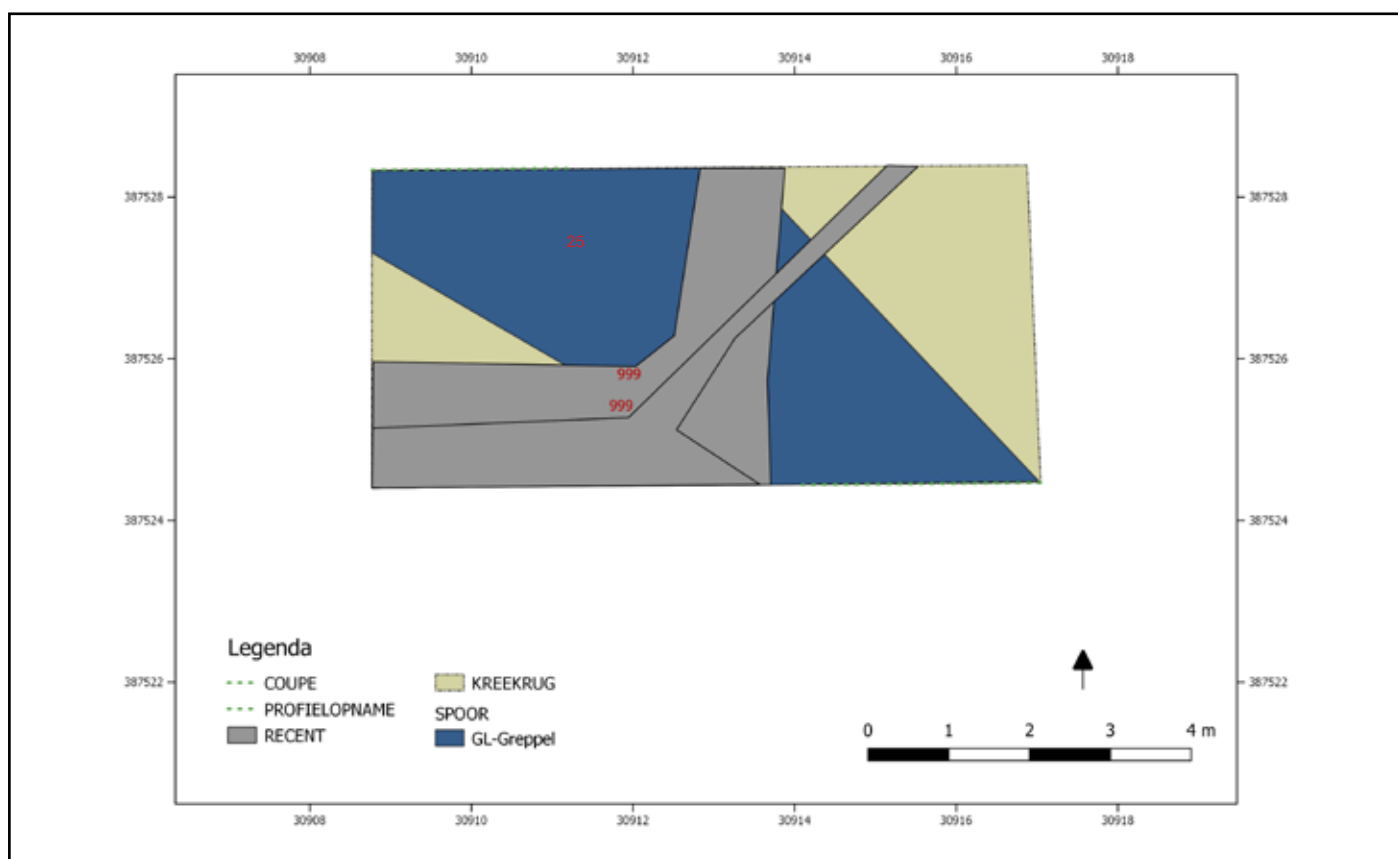

Fig. 22 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaart Werkput 4, plangebied Van Visvlietstraat 7

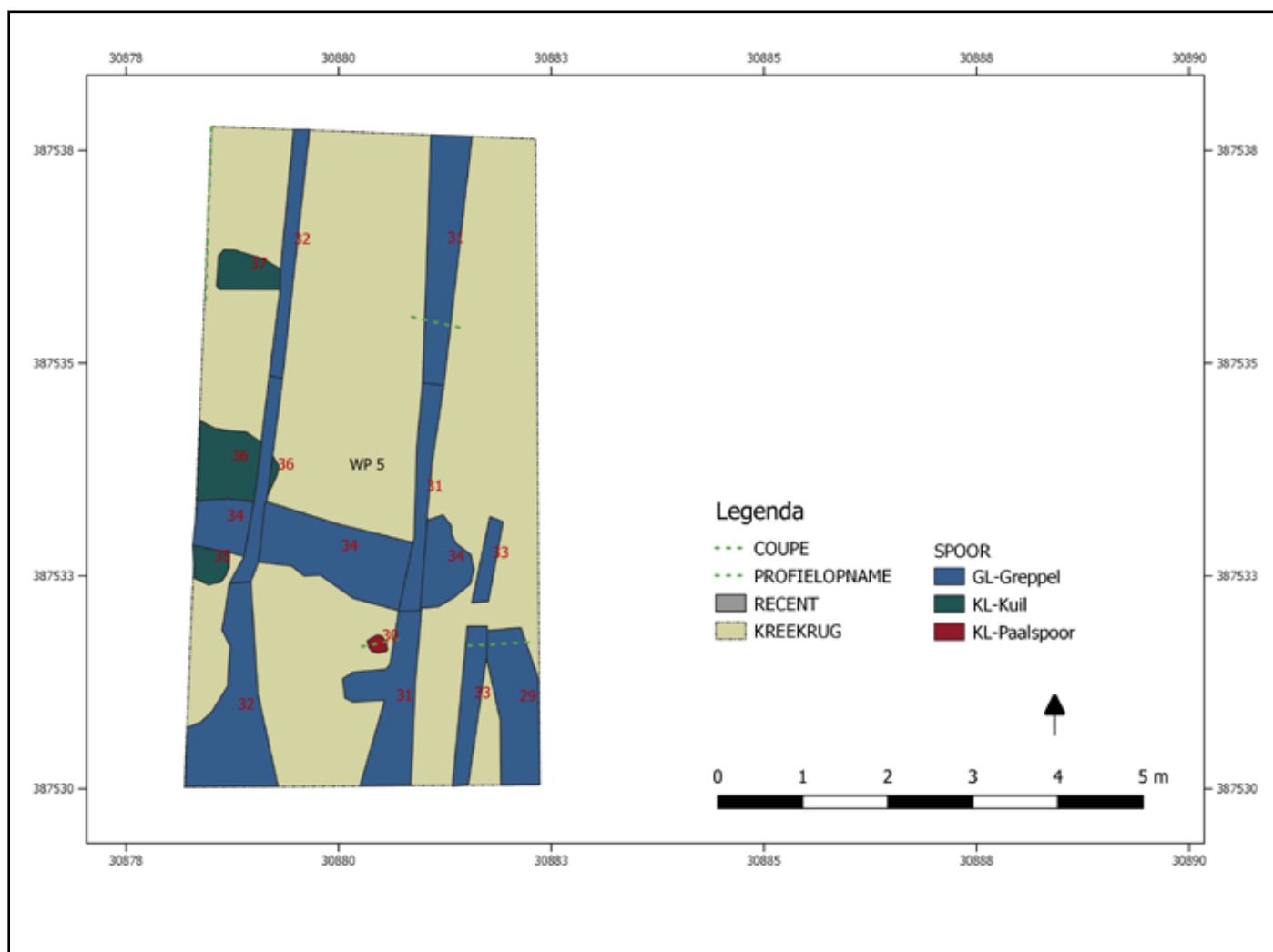

Fig. 23 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaart Werkput 5, plangebied Van Visvlietstraat 7

5. Uitwerking vondstmateriaal

5.1 Vondstmateriaal algemeen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn verspreid over verschillende sleuven in totaal 65 vondsten verzameld. Deze zijn met aantal en gewicht in onderstaande tabel uitgesplitst. (Zie ook bijlage 4 vondstenlijst)

Alle materiaalcategorieën zijn beschreven door de Walcherse Archeologische Dienst.

inhoud	aantal	gewicht (gr)
aardewerk	41	544
kleipijp	1	5
dierlijk bot	16	169
baksteen	1	52
natuursteen	2	42
slakmateriaal?	4	53

Tabel. Overzicht aantallen/gewicht vondsten per materiaalcategorie

5.2 Aardewerk

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in totaal slechts 41 scherven van gebruiksaardewerk aangetroffen (zie onderstaande tabel). Deze scherven zijn gedetermineerd volgens de standaard van het Deventer-systeem. Een drietal fragmenten, 2 witbakkende en 1 roodbakkende, zijn in de nieuwe tijd te plaatsen, maar het merendeel van het aardewerk dateert uit de volle en de late middeleeuwen. Het gros is gevonden in werkputten 3, 4 en 5 op de locatie aan de Van Visvlietstraat.

Roodbakkend aardewerk is, met uitzondering van werkput 1, in alle sleuven in geringe mate teruggevonden. Twee fragmentjes in greppels (WP 3, VNR 21, S 21 & WP5, VNR 19, S32) en de rest uit de afdekkende cultuurlagen (WP2, VNR 4, S1005; WP 3, VNR 6 en 7, S 1008 & WP 4, VNR 13 S1009).

Van het **kogelpot-aardewerk** zijn acht scherven teruggevonden. Het aardewerk is handgevormd en werd vaak lokaal vervaardigd. Hierdoor ontstond een grote variatie in baksel. Het hier aangetroffen aardewerk is aan de buitenzijde bruinzwart en aan de binnenzijde donkergrijs. Kogelpotten van dit soort makelij kennen

een ruime gebruiksperiode, tussen 750 en 1300 na Chr. Ze werden voornamelijk als kookpotten, maar ook als voorraadpotten gebruikt.

Vier fragmenten werden verzameld in een greppel in werkput 5 (VNR 16, S 29), de andere scherven zijn aangetroffen in de afdekkende cultuurlagen in werkputten 3 (VNR 6, S 1008), 4 (VNR 13, S 1009) en 5 (VNR 18, S 1011).

Het **Pingsdorf-aardewerk** vormt samen met het roodbakkend aardewerk de grootste groep. In totaal zijn er veertien scherven gevonden met een gewicht van 85 gram. Dit type aardewerk dateert tussen 900 en 1200 na Chr. en wordt gekenmerkt door geligaardewerk met resten van een grove rode beschildering. Het is gedraaid aardewerk en doorgaans afkomstig uit Duitsland. Kenmerkend zijn de zgn. tuitpotten en de (drink)bekers.

De meeste scherven, negen stuks, zijn afkomstig uit de afdekkende cultuurlaag in werkput 3 (VNR 6, S 1008). In diezelfde werkput werd ook uit twee greppelsporen een fragment Pingsdorf aardewerk verzameld (VNR 21, S 21 & VNR 22, S19). Ook in een greppel in werkput 4 (VNR 15, S 25) is een wandscherf gevonden. In werkput 5 werden zowel in de afdekkende cultuurlaag (VNR 18, S1011) als een greppel (VNR 19, S32) een fragment van dit aardewerk verzameld.

Geglazuurd steengoed werd met een drie-tal scherven beperkt aangetroffen in met name de ophogingspakketten van werkput 4 en 5 (VNR 13, S1009 & VNR 18, S1011). Ook in de bredere sloot in werkput 4 (VNR 15, S25) werd een fragment gevonden samen met ouder materiaal. Dit kan wijzen op een continuïteit van de bewoning in de late Middeleeuwen (14e / 15e eeuw). Ook onder het grijs- en roodbakkend aardewerk zijn scherven die hierop wijzen.

Eén slecht geconserveerd fragment **grijsbakkend aardewerk** werd gevonden bij het couperen van een greppel in werkput 3 (VNR8, S6). Het aardewerk kan in de late middeleeuwen gedateerd worden.

Baksel (DS)	Aantal	Gewicht
kogelpot (kp)	8	79
Grijsbakkend (g)	1	3
Pingsdorf (pi)	14	85
Roodbakkend (r)	13	251
Geglazuurd steengoed (s2)	3	116
Witbakkend (w)	2	10
Eindtotaal	41	544

Tabel. Scherven uit het onderzoek uitgesplitst naar aantal scherven per bakselgroep conform de standaard van het DS

één tand van kleine/middelgrote zoogdieren met een redelijke conservering. Een deel is afkomstig uit het laat middeleeuwse ophogingspakket (VNR 9, S1008). De andere fragmenten zijn gevonden in greppels (VNR 11, S 19; VNR 12, S21; VNR 14, S 25).

Keramisch bouw materiaal

Tot het keramisch bouw materiaal behoort één baksteenfragment, afkomstig uit een ophoogpakket in werkput 4 (VNR 23, S1009).

5.3 Overig vondstmateriaal

Kleipijp

Een kort fragmentje van een pijpesteel werd aangetroffen bij de aanleg van werkput 2, in de afdekkende laag uit de Nieuwe Tijd.

Mogelijk slakmateriaal

Twee onbestemde brokken doen sterk denken aan slakmateriaal van metaalbewerking. Ze zijn gevonden in werkput 5 in een ophoogpakket (VNR 20, S1011) en een greppel (VNR 17, S 31). Het gaat om geïsoleerde vondsten die mogelijk van elders in deze vullingen terecht zijn gekomen. Op basis van deze fragmenten is het niet mogelijk uitspraken te doen over eventuele ambachtelijke activiteiten op deze plek.

Natuursteen

Twee kleine fragmenten natuursteen werden bij de aanleg van werkput 3 gevonden. Het gaat om een miniem stukje leisteen in een greppel (VNR 10, S19), waar ook Pingsdorf aardewerk in gevonden is. Het tweede fragment betreft een kleine brok kalk/zandsteen die in de afdekkende laat middeleeuwse cultuurlaag werd gevonden (VNR 9, S1008). Er zijn geen bewerkingssporen op vastgesteld.

Dierlijk Botmateriaal

Tijdens het onderzoek werd in werkput 3 en 4 een bescheiden aantal fragmenten dierlijk bot verzameld. Het gaat in totaal om 16 stuks met een gezamenlijk gewicht van 169 gr. Het gaat om botfragmenten en

5. Conclusies, waardestelling en selectieadvies

5.1 Algemeen

Het onderzoek heeft plaats gevonden in het kader van de plannen van de gemeente Vlissingen om in Oost-Souburg de twee oude schoolgebouwen aan de Visvlietstraat 7 en de Jan de Priesterstraat 4 te vervangen door twee nieuwe scholen. Ook bestaat het plan om de oude gymzaal aan de Braamstraat 3a te vervangen door een nieuwe. (zie Fig. 1 en Fig. 2) Bij de voorlopige bouwplannen is geen sprake van kelders of anderszins diep reikende structuren. Het gaat om een eenvoudige fundering die maximaal tot een diepte van 0,8 – 1 meter onder straatniveau reikt.

De gemeente Vlissingen heeft de Walcherse Archeologische Dienst (WAD) opdracht gegeven een inventariserend veldonderzoek met proefsleuven uit te voeren. Het doel hierbij is het toetsen van het verwachtingsmodel dat verkregen is uit de voorafgaande bureaustudie en controleboringen. De wens van de opdrachtgever is hierbij inzicht te krijgen in eventuele archeologische restricties, waarmee bij de verdere planontwikkeling rekening moet worden gehouden. De gemeente heeft daarmee als doel om eventueel noodzakelijk geachte archeologische onderzoeken tijdig in de planning en budgetten op te nemen.

Dit is het rapport van het veldonderzoek met proefsleuven dat de Walcherse Archeologische Dienst (WAD) in het kader van de geplande ontwikkeling heeft uitgevoerd.

Uit het eerder uitgevoerde bureau- en booronderzoek is gebleken dat er voor alle terreinen een hoge verwachting op archeologische resten uit de middeleeuwen geldt. Deze kunnen in verbinding staan met de ringwalburg.

5.2 Onderzoeksvragen

Specifiek gelden de volgende onderzoeksvragen:

-- Zijn in de ondergrond archeologische sporen en vondsten aanwezig? Zo ja, welke sporen, structuren en vondsten zijn dit?

Zowel binnen plangebied Jan de Priesterstraat als Braamstraat ontbreken sporen van bewoning. De bovenste meter aan de Jan de Priesterstraat is sterk verstoord door kabels en leidingen. In

beide plangebieden is nauwelijks vondstmateriaal aangetroffen. De weinige scherven zijn afkomstig uit de dik ophogingspakketten die beide onderzoekszones afdekken. Het meeste materiaal dateert uit de Nieuwe Tijd. In Werkput 2 (Braamstraat) is uit het onderste ophogingspakket een fragment van een laat-middeleeuwse grape gevonden.

Aan de van Visvlietstraat zijn in alle werkputten (Wp3, 4 en 5) sporen aangetroffen in de top van de kreekkrug. Het gaat met name om (smalle) greppels en enkele kuilen of paalkuiltjes.

- Hoe kunnen de sporen, structuren en vondsten worden geïnterpreteerd en gedateerd?

Het merendeel van de vondsten betreft sterk gefragmenteerd gebruiksaardewerk. Het verzamelde materiaal is nagenoeg volledig te koppelen aan de 10e-13e eeuw. Slechts een drietal scherven dateren uit de Nieuwe Tijd. Deze laatste bevonden zich in het ophogingspakket dat op alle onderzoeklocaties werd teruggevonden. Dit pakket kan gekoppeld worden aan latere beakkering van het gebied.

Ook het middeleeuwse materiaal bevond zich grotendeels in het ophogingspakket met cultuurlagen die de sporen in de top van de kreek afdekken. Zeer waarschijnlijk gaat het om verploegd materiaal uit de onderliggende structuren. Mogelijk is er ook materiaal van elders in deze pakketten terecht gekomen, bv bij bemesting.

De aangetroffen sporen in het plangebied aan de Van Visvlietstraat sluiten aan bij het beeld uit andere onderzoeken op Walcheren uit deze periode. Een grote dichtheid aan greppels en kuilen die wijzen op een intensief gebruik van het gebied. Paalsporen of sporen die direct aan bewoningsstructuren gekoppeld kunnen worden ontbreken echter. De wijze van funderen is hier de meest waarschijnlijke verklaring. Hierbij lijkt geen gebruik gemaakt te zijn van diepere elementen die de latere erosieve processen overleefd hebben en die nog sporen in de bodem hebben achtergelaten.

- Is er daarnaast verder nog sprake van stratigrafisch te onderscheiden fenomenen?

De profielen op alle locaties bieden een goede kijk op het landgebruik door de eeuwen heen. Alle onderzoeklocaties bevinden zich volgens het oude kaartmateriaal in het buitengebied. In deze zones werd

voornamelijk aan akkerbouw of veeteelt gedaan. Door de vele eeuwen van landbewerking en het bemesten van de akkers zijn is een dik pakket afgezet. De top van de kreek waarin zich de middeleeuwse sporen bevinden zal door beploeging deels zijn afgetopt.

In de profielen lijken er twee grote fasen van intensief landgebruik zichtbaar te zijn. Een oude afzetting die op basis van het vondstmateriaal te dateren is in de volle maar vooral de late Middeleeuwen en daarboven pakket waarin eerder nieuwe tijd materiaal werd aangetroffen. Binnen deze pakketten lijken nog kleinere (lokale) faseringen zichtbaar.

Net boven de zandige kreekafzettingen is een 5-10cm dikke laag kleiafzettingen waargenomen. Deze zijn geïnterpreteerd als plaatafzettingen en bevinden zich rond de 0,75 m +NAP. De bovenkant van de zandige kreekafzettingen ligt tussen de 0,56 en 0,40 m +NAP.

- Is een fasering tussen verschillende sporen, structuren en vondsten aan te brengen en hoe luidt deze?

De sporen in de top van de kreek lijken op basis van het vondstmateriaal te plaatsen in de volle/late middeleeuwen. De afdekkende cultuurpakketten zijn afgezet in twee grote fasen, de onderste in de volle/late middeleeuwen, de bovensten in de loop van de Nieuwe Tijd.

- Wat is de mate van conservering van de sporen, structuren en vondsten?

Van de sporen die in de putten aan de Van Visvlietstraat gevonden zijn lijkt een groot deel afgetopt te zijn door latere erosieve processen. Van de meeste sporen rest er slechts een 10-tal centimeter. Slechts enkele forsere sloten en (paal)kuilen zijn beter bewaard gebleven.

Het vondstmateriaal is sterk gefragmenteerd en werd nagenoeg allemaal verzameld in de ophogingspakketten. enkel aan de Van Visvlietstraat werd een enkele scherf in een spoor gevonden.

Afgaande op het verstoringsonderzoek lijkt het er sterk op dat bij de bouw van het huidige schoolgebouw de top van de kreekrug net geraakt is door de graafwerkzaamheden. Het middeleeuwse sporenniveau bevindt zich tussen de 80 en 100 cm onder huidig maaiveld. De funderingskuil is detijds tot ca. 100cm onder maaiveld ontgraven.

Gezien de slechte conservering van de meeste sporen zou dat betekenen dat een groot deel van de aanwezige middeleeuwse sporen hierbij deels of volledig weggegraven zijn. Enkel de diepere sporen

zullen mogelijk deels gevrijwaard zijn gebleven. Ter hoogte van de CV kelder en de lokale regenwaterputjes zijn met zekerheid geen sporen meer te verwachten.

5.3 Waardestelling & selectieadvies

- Wat is de waardering (volgens de waarderingstabel KNA versie 4.0 VS06) van de vindplaatsen?

Op de *Belevingswaarde* wordt niet gescoord. De vindplaats is niet zichtbaar vanaf het maaiveld, heeft onder de grond niet een vorm die uitblinkt in schoonheid en bevat bijvoorbeeld ook geen herinneringswaarde.

Bij de Fysieke kwaliteitswaarde scoort de vindplaats gemiddeld op het criterium *Gaafheid*. Er zijn duidelijke grondsporen aanwezig die echter wel (sterk) afgetopt lijken te zijn. De goed bewaarde, diepere grondsporen, zullen eveneens redelijk tot goed geconserveerde vondsten en paleo-ecologische resten bevatten. Dit zijn we gewend in de Zeeuwse kleiige ondergrond.

Op het criterium *Conservering* wordt daarom gemiddeld tot hoog gescoord. Er werd geen metaal aangetroffen maar vooral organische vondsten worden in de Zeeuwse ondergrond in de regel redelijk tot goed geconserveerd.

Bij de Inhoudelijke kwaliteitswaarde wordt gemiddeld tot hoog op het criterium *Zeldzaamheid* gescoord. Over de bewoning en het grondgebruik rond de vroegmiddeleeuwse ringwalburgen is weinig bekend. Het onderzoek aan het Singelgebied (Dijkstra in prep) en de Roosjesweg te Domburg (Silkens & Meijlink 2012) heeft een tip van de sluier opgelicht en toont aan dat er rond de Duinburg destijds al drukke activiteiten afspeelden.

Wat de (laat)middeleeuwse vindplaatsen betreft, zijn er vooral in de laatste twintig jaar op Walcheren verschillende opgegraven. Dat maakt dat deze vindplaatsen aan zeldzaamheid verliezen. Aan de andere kant vertonen de verschillende vindplaatsen vaker verschillende inrichtingen van de vermoede huisplaats. Zo laten de vindplaatsen in het tracé van de N57 bij Serooskerke huisplattegronden met paalsporen zien (Dijkstra en Zuidhoff 2011, Van 't Veer en Dijkstra 2011 en Van 't Veer 2011), is het vermoeden dat bij Arnemuiden gebouwen op podia waren gebouwd (Meijlink en Silkens 2018), vertoont een plattegrond bij Vlissingen mogelijk een eerste fase met een soort potstal (Meijlink en Silkens 2019) en kennen we enkele vindplaatsen, waar het gewoonweg gissen is naar locatie en aard van bebouwing (bijv. Meijlink

Waarden	Criteria	Score	Parameters
Beleving	Schoonheid	0	• Zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement
			• Vorm en structuur
			• Relatie met omgeving
	Herinneringswaarde	1	• Verbondenheid met feitelijke historische gebeurtenis • Associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	2	• Aanwezigheid sporen • Gaafheid sporen • Ruimtelijke gaafheid • Stratigrafie intact • Mobilia in situ • Ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling • Ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen • Aanwezigheid antropogeen biochemisch residu • Stabiliteit van de natuurlijke omgeving
	Conservering	3	• Conservering artefacten (metaal/overig) • Conservering organisch materiaal
	Zeldzaamheid	2/3	• Het aantal vergelijkbare vindplaatsen (complextypen) van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode, binnen dezelfde archeoregio, waarvan de aanwezigheid is vastgesteld • Idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart (indien mogelijk vereist)
	Informatiewaarde	3	• Opgraving/onderzoek van vergelijkbare vindplaatsen binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel) • Recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio • Recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode • Passend binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed of anderen
	Ensemblewaarde	3	• Synchrone context (voorkomen van vindplaatsen uit dezelfde periode binnen de microregio) • Diachrone context (voorkomen van vindplaatsen uit op een volgende perioden binnen de microregio) • Landschappelijke context (fysisch- en historisch-geografische gaafheid van het contemporaine landschap) • Aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
	Representativiteit	3	• Kenmerkendheid voor een bepaald gebied en/of periode • Het aantal vergelijkbare vindplaatsen van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd • Idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart

en Silkens 2020 en Uleners 2016). Dit maakt dat elke laatmiddeleeuwse vindplaats op zichzelf een zeldzaam karakter vertoont.

Als gevolg van het bovenstaande scoort de vindplaats op het criterium *Informatiewaarde* hoog. Hopelijk kan deze vindplaats toch enkele antwoorden geven op vragen over de bewoning en het grondgebruik rond de ringwalburg en de middeleeuwse bouwwijzen op de Walcherse kreekruigen.

Hetzelfde geldt voor het criterium *Ensemblewaarde*. De vindplaats hoort prachtig in het ensemble van middeleeuwse vlaknederzettingen gelegen op de Walcherse kreekruigen en specifiek op de brede kreekruigen tussen Middelburg/Serooskerke en Koudekerke/Souburg. Hier kennen we verschillende middeleeuwse vindplaatsen. Onderzoek naar deze vindplaats zal het beeld over de middeleeuwse ruimtelijke ontwikkeling en bevolkingsdichtheid op het voormalige eiland aanvullen en verrijken. Binnen de synchrone context kan, zoals gezegd, de vindplaats antwoorden opleveren op de vele vragen die bestaan over de erfinrichting en de bouwwijzen, die vaker heel moeilijk archeologisch te duiden blijken. Daarnaast is de vindplaats van waarde bij het verschaffen van het diachrone beeld van de ontwikkeling van de middeleeuwse bewoning door de eeuwen heen.

Tenslotte wordt ook hoog gescoord op *Representativiteit*. De vindplaats is karakteristiek voor Zeeland en specifiek voor Walcheren. Zie hiervoor ook bovenstaande beschrijvingen. Zoals gezegd kennen we slechts enkele vergelijkbare vindplaatsen, waarvan met name rond Domburg enkele al deels zijn opgegraven. Wat rest van deze vindplaatsen is beschermd via bestemmingsplannen.

- Welke vervolgstappen worden geadviseerd?

Op basis van het vooronderzoek en het proefsleuvenonderzoek kan gesteld worden dat er voor de locaties aan de *Jan de Priesterstraat* en de *Braamstraat* geen behoudenswaardige archeologische resten zijn aangetroffen. De bodem is lokaal sterk

verstoord of er zijn geen sporen of vondstmateriaal aangetroffen die wijzen op een intensief gebruik van deze plekken, anders dan beakking of beweiding. Voor deze twee plangebieden wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

Voor het plangebied aan de *Van Visvlietstraat* geldt een hoge verwachting voor archeologische resten uit de vroege-late middeleeuwen. Op geringe afstand van het plangebied ligt de locatie van de vroegmiddeleeuwse ringwalburg van Oost-Souburg. De nederzetting binnen de ringwal lijkt al aan het eind van de tiende eeuw richting het huidige Oranjeplein te zijn verhuisd maar in de burg bleef er tot in de 12e eeuw wel nog bewoning aanwezig.

De locatie Van Visvlietstraat ligt op ca. 150 meter vanaf de wal en op ca. 100 meter vanaf de buitenzijde van de gereconstrueerde gracht rond de ringwal.

Bij de verkennende onderzoeken en opgravingen rondom de locatie van de ringwalburg in Domburg zijn op grote schaal middeleeuwse nederzettingssporen gevonden. (Meijlink & Silkens 2012; Meijlink 2018.) Ook rond de ringwalburg van Oost-Souburg zijn middeleeuwse nederzettingssresten en sporen van agrarisch grondgebruik te verwachten, wat bevestigd wordt door het groot aantal sporen in werkputten 3, 4 en 5 aan de Van Visvlietstraat.

Voor deze locatie wordt een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een archeologische opgraving. Deze opgraving moet gebeuren door een archeologisch onderzoeksbureau met ruime ervaring in de Zeeuwse bodem en het onderzoeken van middeleeuwse bewoningssporen in het buitengebied.

Fig. 24 Overzichtstekening plangebied Van Visvlietstraat 7 met de geplande nieuwbouw (gearceerd) en de contouren van het huidige schoolgebouw (lichtgroen/rood). De proefsleuven staan blauw aangeduid. De oranje zones vallen buiten de oude bebouwing en binnen de nieuwe plannen. Voor deze zones wordt een archeologische opgraving geadviseerd. Voor de lichtgroene zone wordt een archeologische begeleiding geadviseerd.

5.4 Advies

Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat de kans op het aantreffen van intacte of behoudenswaardige archeologische sporen op de locaties aan de Jan de Priesterstraat en de Braamstraat gering is. Deze locaties worden vrijgesteld van verder archeologisch onderzoek.

Op de locatie Van Visvlietstraat hebben de archeologen van de WAD op de top van de kreekafzettingen wel een groot aantal sporen aangetroffen die op basis van het vondstmateriaal in de periode 10e-13e eeuw geplaatst kunnen worden. Een deel van deze sporen is slechts ondiep bewaard gebleven maar er zijn ook enkele diepere greppels, kuilen en paalsporen vastgesteld.

Aangezien het verstoringsonderzoek heeft uitgewezen dat de bodem ter hoogte van het bestaande schoolgebouw tijdens de aanleg destijds al tot ca. 1,00m ontgraven werd, lijkt in deze zone de conservering van de sporen gering.

De Walcherse Archeologische Dienst adviseert daarom om de sloop van de bestaande gebouwen archeologisch te laten begeleiden en de zone onder de huidige school op deze manier te documenteren.

De zones buiten de huidige contouren van het

schoolgebouw die door de nieuwbouw aangetast gaan worden moeten worden onderzocht door middel van een archeologische opgraving. Deze kan voorafgaand of volgend op de sloop gebeuren.

Voor beide archeologische onderzoeken, begeleiding en opgraving, moet een Programma van Eisen worden opgesteld dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan het bevoegd gezag. Het onderzoek moet uitgevoerd worden door een archeologisch onderzoeksbureau met de nodige ervaring in onderzoek op Zeeuwse bodem en middeleeuwse nederzettingssporen.

Lijst afbeeldingen en tabellen

Fig. 1 De plangebieden op de topografische kaarten en luchtfoto uit 2020.

Fig. 2 Locatie van de plangebieden op de topografie van Oost-Souburg met boringen en proefsleuven.

Fig. 3 De vorming van een kreekrug

Fig. 4 Uitsnede van de bodemkaart van Bennema & Van der Meer 1952

Fig. 5 Detail bodemkaart van Bennema & Van der Meer 1952

Fig. 6 Overzichtskaat van plangebieden en ringwalburg.

Fig. 7 De plangebieden (blauw omlijnd) met omliggende gegevens uit ARCHIS 3

Fig. 8 De plangebieden (rode cirkels) op de kaart van de gebr. Hattinga 1750 (rechts) en de luchtfoto van de RAF 1944 (links)

Fig. 9 Overzicht funderingen schoolgebouw Van Visvlietstraat.

Fig. 10 Overzicht oostprofiel WP 1

Fig. 11 Overzicht oostprofiel WP 2

Fig. 12 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaart van werkput 1 aan de Jan de Priesterstraat 4

Fig. 13 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaarten van werkput 2 in plangebied Braamstraat 3A

Fig. 14 WP 3 - Coupe greppel S 22

Fig. 15 WP 3 - Coupe kuil S 8

Fig. 16 Overzicht oostprofiel WP 3

Fig. 17 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaart Werkput 3, plangebied Van Visvlietstraat 7

Fig. 18 WP 4 - Zuidprofiel en spoor 25

Fig. 19 WP 5 - Westprofiel. Onder een laag recent opgebracht zand is een dik pakket met cultuurlagen waarneembaar (S1011)

Fig. 20 WP 5 - Coupe paalspoor S 30

Fig. 21 WP 5 - Coupe greppel S 29

Fig. 22 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaart Werkput 4, plangebied Van Visvlietstraat 7

Fig. 23 Overzichtsfoto en Alle Sporen Kaart Werkput 5, plangebied Van Visvlietstraat 7

BIJLAGEN

Literatuur

Bennema, J. & Van der Meer K., 1952, *De Bodemkartering van Nederland. Deel 12, Walcheren*. Wageningen, Stichting voor Bodemkartering.

Crucq, P., 1997. *'Alone above all' Walcheren 1943-1944. Fotoverkenning & bombardementen*. Goes.

Delporte, F.M.J., 2019, Oost-Souburg - Vlissingestraat 47-57- Karolingenbaan, gemeente Vlissingen. Archeologisch Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen. Artefact! Rapport 510, Zaamslag.

Dijkstra J. in prep.

Heeringen, R.M. van, P.A. Henderikx en A. Mars (red.), 1995, *Vroeg-Middeleeuwse ringwalburgen in Zeeland*, Goes/Amersfoort.

Heeringen, R.M. et al., 1995, Deel 2, De opgravingen te Oost-Souburg, in R.M. van Heeringen et al., 1995, *Vroeg-Middeleeuwse ringwalburgen in Zeeland*, Goes/Amersfoort, p. 113-218.

Meijlink, B.H.F.M. & B. Silkens, 2012, *Middeleeuwse bewoning bij de Duinburg, een archeologische opgraving aan de Roosjesweg (plangebied De Golfslag) te Domburg*. Walcherse Archeologische Rapporten 11, Domburg.

Meijlink, B.H.F.M., 2018, *Archeologisch proefsleuvenonderzoek aan de Singel en de Roosjesweg, plangebied Singelgebied te Domburg, gemeente Veere*. Walcherse Archeologische Rapporten 46

Meijlink, B.H.F.M., 2020, *Nieuwbouw van scholen en een gymzaal aan de Visvlietstraat 7, Jan de Priesterstraat 4 en Braamstraat 3a in Oost-Souburg, gemeente Vlissingen. Een archeologisch bureau- en booronderzoek* Walcherse Archeologische Rapporten 64

Silkens B. & B.H.F.M. Meijlink 2012. *Middeleeuwse bewoning bij de Duinburg. Een archeologische opgraving aan de Roosjesweg (plangebied de Golfslag) te Domburg, gemeente Veere*. Walcherse Archeologische Rapporten 11

BIJLAGEN

Bijlage 1 Sporen overzicht

SPOOR	VULLING	PUT	VLAKE	SPOORTYPE	VORM	GRONDSOORT	KLEUR	INDICATOREN	Diepte (cm)	BEGIN PERIODE	EIND PERIODE	OPMERKING
1	1	1	1	ST-Recente Verstoring	Lineair	Klei, sterk zandig	dbgr		80	RECENT	RECENT	Ontgraven zone met verschillende Leidingen (riool + water)
2	1	1	1	KL-Kuil	Vierkant	Klei, matig siltig	dbgr			NT	RECENT	
3	1	2	1	LG-Laag	Onregelmatig	Zand, matig siltig	dgr	HK, AW	10	LME	NT	
4	1	2	1	GEO-Laag	Lineair	Klei, matig zandig	brgr	Fe+		VME	LME	Laag in top kreekrug met meer Fe
5	1	2	1	KL-Kuil	Rechthoekig	Zand, zwak siltig	dgr gevlekt		95	RECENT	RECENT	
6	1	3	1	GL-Sloot	Lineair	Zand, sterk siltig	dgr	HK	50	ME	ME	
7	1	3	1	GL-Sloot	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr	HK, botsplinters	4	ME	ME	
8	1	3	1	KL-Kuil	Ovaal	Zand, matig siltig	dbgr	HK, vkl	6	ME	ME	
9	1	3	1	GL-Greppel	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr	HK	50	ME	ME	
10	1	3	1	KL-Paalspoor	Rond	Zand, matig siltig	dbgr	Vkl		ME	ME	
11	1	3	1	KL-Paalspoor	Rechthoekig	Zand, matig siltig	dbgr	Fe, vkl		ME	ME	
12	1	3	1	KL-Paalspoor	Rond	Zand, matig siltig	dbgr			ME	ME	
13	1	3	1	KL-Paalspoor	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr			ME	ME	
14	1	3	1	KL-Paalspoor	Ovaal	Zand, matig siltig	dbgr			ME	ME	
15	1	3	1	KL-Paalspoor	Rechthoekig	Zand, matig siltig	dbgr	Vkl		ME	ME	
16	1	3	1	KL-Kuil	Ovaal	Zand, matig siltig	dgrbr	Baksteenspikkels		ME	ME	
17	1	3	1	GL-Greppel	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr	HK, Baksteenspikkels		ME	ME	
18	1	3	1	GL-Greppel	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr	HK, vkl		ME	ME	
19	1	3	1	GL-Greppel	Lineair	Zand, matig siltig	dgrbr	Aw, bot, HK, vkl		ME	ME	
20	1	3	1	GL-Greppel	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr	HK		ME	ME	
21	1	3	1	GL-Greppel	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr	Vkl		ME	ME	
22	1	3	1	GL-Greppel	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr	HK, vkl	14	ME	ME	
23	1	3	1	GL-Greppel	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr	Bot		ME	ME	
24	1	3	1	GL-Greppel	Lineair	Zand, matig siltig	dbgr gevlekt		5	ME	ME	
25	1	4	1	GL-Gracht	Lineair	Zand, matig siltig	gr	Bot	ca. 90	ME	ME	Breed onregelmatig spoor, steengoed, bot
26	1	4	1	KL-Paalspoor	Onregelmatig	Klei, matig zandig	dgrbr		12	ME	ME	In noordprofiel
27	1	4	1	KL-Paalspoor	Rechthoekig	Klei, matig zandig	dgrbr		13	ME	ME	In zuidprofiel
28	1	4	1	KL-Paalspoor	Rechthoekig	Klei, matig zandig	dgrbr		8	ME	ME	In zuidprofiel
29	1	5	1	GL-Greppel	Lineair	Klei, matig zandig	dgrzw gevlekt	HK, kaw	18	VME	LME	
30	1	5	1	KL-Paalspoor	Ovaal	Klei, matig zandig	dgrzw	HK	28	VME	LME	
31	1	5	1	GL-Greppel	Lineair	Klei, matig siltig	dgrbr	Bst spik, HK	12	VME	LME	
32	1	5	1	GL-Greppel	Lineair	Klei, matig zandig	dgrbr			NT	NT	
33	1	5	1	GL-Greppel	Lineair	Klei, matig zandig	dgrbr	Bst spik, HK		VME	LME	

34	1	5	1	GL-Greppel	Lineair	Klei, matig zandig	dbgr gevlekt	Bst pik, HK		VME	LME	
35	1	5	1	KL-Kuil	Ovaal	Klei, matig zandig	dbr			VME	LME	
36	1	5	1	KL-Kuil	Rechthoekig	Klei, matig siltig	dgrbr	Vkl		VME	LME	
37	1	5	1	KL-Kuil	Ovaal	Klei, matig siltig	dbr	HK, vkl		VME	LME	Vaag, mogelijk rest onderkant ophooglaag
1000	1	1	1	GEO-Kreekrug	Onregelmatig	Zand, matig siltig	grbr			ME	ME	
1001	1	1	1	LG-Cultuurlaag	Onregelmatig	Zand, zwak siltig	lgr	AW, kleipijp, bst spik	10	NT	NT	Oude bouwvoor
1002	1	1	1	LG-Aanplemping	Onregelmatig	Zand, zwak siltig	dbgr gevlekt		20	RECENT	RECENT	
1003	1	1	1	LG-Bouwvoor	Onregelmatig	Zand, matig siltig	dbr		20	RECENT	RECENT	
1004	1	1	1	GEO-Kreekrug	Onregelmatig	Klei, matig siltig	lbrge		5	VME	LME	Plaatafzettingen
1005	1	2	1	LG-Cultuurlaag	Onregelmatig	Zand, matig siltig	grbr	HK, bst+, AW	30	LME	NT	
1006	1	2	1	LG-Puinlaag	Onregelmatig	Zand, matig siltig	dbgr gevlekt	Kiezel, puin	25	RECENT	RECENT	
1007	1	2	1	LG-Bouwvoor	Onregelmatig	Zand, matig siltig	dbgr	HK+	20	NT	NT	
1008	1	3	1	LG-Cultuurlaag	Onregelmatig	Zand, matig siltig	grbr	HK, bst+, bot	30	ME	ME	Middeleeuwse ophoging tgv beakkering, Vgl S1005
1009	1	4	1	LG-Cultuurlaag	Onregelmatig	Zand, matig siltig	db	Kaw,		LME	NT	Homogeen ophogingspakket, beakkering
1010	1	4	1	LG-Cultuurlaag	Onregelmatig	Zand, sterk siltig	dbgr	Bst spik, HK	22	ME	ME	
1011		5	1	LG-Ophooglaag						VME	NT	

Bijlage 2 Vondstmateriaal overzicht

Vondst	Inv nr	WP	Vlak	Spoor	Vulling	Verzamelwijze	Materiaaltype	Aantal	Gewicht_gr	Materiaaltype	Deventer code	Begin periode	Eind periode	Opmerking
1	826	1	1	1001	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	2	10	Witbakkend Aardewerk		NTM	NTL	sterke fragmentatie; 2 wandscherf
2	827	1	1	1001	1	Aanleg put	KKP - Pijpaarde	1	5	Pijpaarde:kleipijp		NTV	NTM	fragment pijpesteel
3	828	2	1	3	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	3	107	Roodbakkend Aardewerk		NTM	NTL	2 rand, 1 wandscherf
4	829	2	1	1005	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	22	Roodbakkend Aardewerk	r gra/kan	MEL	NTM	pootje grape
5	830	3	1	1008	1	Aanleg put	ODX - Dierlijk Materiaal	6	51	Bot:Zoogdier:Klein		VMED	MELB	tand, fragmenten bot middelgroot en klein zoogdier
6	833	3	1	1008	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	2	35	Grijsbakkend Aardewerk, kogelpotaardewerk				1 rand, 1 wand
6	831	3	1	1008	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	9	60	Pingsdorf		VMED	MELB	8 wand, 1 rand, gefragmenteerd
6	832	3	1	1008	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	2	21	Roodbakkend Aardewerk		MELB	MELB	spaarzaam glazuur; 1 wand, 1 rand fragment
7	834	3	1	1008	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	6	Roodbakkend Aardewerk		MELB	MELB	spaarzaam geglazuurd; 1 wandscherf
8	835	3	1	6	1	Couperen	KAW - Aardewerk	1	3	Grijsbakkend Aardewerk		MELB	MELB	1 wandscherf
9	836	3	1	1008	1	Aanleg put	STX - Natuursteen	1	40	Kalk- Zandsteen		MELB	MELB	fragment leisteen
10	837	3	1	19	1	Aanleg put	STX - Natuursteen	1	2	Leisteen		VMED	MELB	klein fragmentje
11	838	3	1	19	1	Aanleg put	ODX - Dierlijk Materiaal	3	5	Bot:Zoogdier:Klein		VMED	MELB	
12	839	3	1	21	1	Aanleg put	ODX - Dierlijk Materiaal	1	16	Dierlijke Tand		VMED	NT	varken
13	841	4	1	1009	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	24	Duits Steengoed	s2	MELB	NTV	oor
13	842	4	1	1009	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	5	Grijsbakkend Aardewerk, kogelpotaardewerk		VMED	MELA	
13	840	4	1	1009	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	3	58	Roodbakkend Aardewerk		MELB	MELB	2 wand, 1 bodem
14	843	4	1	25	1	Aanleg put	ODX - Dierlijk Materiaal	6	97	Bot:Zoogdier:Klein		VMED	MELA	
15	844	4	1	25	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	14	Duits Steengoed	s2	MELB	MELB	1 wandscherf
15	845	4	1	25	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	6	Pingsdorf		VMED	MELA	1 wandscherf
16	846	5	1	29	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	4	32	Grijsbakkend Aardewerk, kogelpotaardewerk		VMED	MELA	4 wandscherf
17	847	5	1	31	1	Aanleg put	XXX - Onbekend	2	3			VMED	MELB	metaalslak?
18	848	5	1	1011	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	78	Duits Steengoed	s2	MELB	MELB	met glazuur
18	849	5	1	1011	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	7	Grijsbakkend Aardewerk, kogelpotaardewerk		VMED	MELA	1 wandscherf
18	850	5	1	1011	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	4	Pingsdorf		VMED	MELA	schilfer wandscherf

19	851	5	1	32	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	1	7	Pingsdorf		VMED	MELA	1 randscherf
19	852	5	1	32	1	Aanleg put	KAW - Aardewerk	2	30	Roodbakkend Aardewerk		MELA	NT	1 aanzet oor; 1 wand; geen glazuur
20	853	5	1	1011	1	Aanleg put	XXX - Onbekend	2	50			ME	NT	2 secundair verbrande brokken; slakmateriaal?
21	854	3	1	21	1	Aanleg Put	KAW - Aardewerk	1	3	Pingsdorf		VMED	MELA	1 wandscherf
21	855	3	1	21	1	Aanleg Put	KAW - Aardewerk	1	7	Roodbakkend Aardewerk		NT	NT	1 wandscherf
22	856	3	1	19	1	Aanleg Put	KAW - Aardewerk	1	5	Pingsdorf		VMED	MELA	1 wandscherf
23	857	4	1	1009	1	Aanleg Put	KBW - Bouwkeramiek en Leem	1	52	Baksteen		VMED	NTV	gesinterd

Bijlage 3 AFKORTINGENLIJST

Algemeen

<i>aav</i>	aanleg vlak
<i>afw</i>	afwerking
<i>inh</i>	inhoud
<i>sp</i>	spoor
<i>verz</i>	verzamelwijze
<i>vnr</i>	vondstnummer
<i>vul</i>	vulling
<i>wp</i>	werkput
<i>mv</i>	maaiveld

Vondstmateriaal/inclusies

<i>aw</i>	aardewerk
<i>bot</i>	bot
<i>bst</i>	baksteen
<i>bw</i>	bouwmateriaal
<i>hk</i>	houtschool
<i>ker</i>	keramiek
<i>ma</i>	monster algemeen
<i>met</i>	metaal
<i>nst</i>	natuursteen

<i>mn</i>	mangaan
<i>fo</i>	fosfaat
<i>sch</i>	schelp
<i>slk</i>	slak
<i>vst</i>	vuursteen
<i>Fe</i>	ijzer
<i>Ca</i>	kalk
<i>plt</i>	plantenresten

Sporen

<i>bv</i>	bouwvoor
<i>gr</i>	greppel
<i>kl</i>	kuil
<i>lg</i>	laag
<i>pg</i>	paalgat
<i>pgk</i>	paalgatkuil
<i>pk</i>	paalkuil
<i>rec</i>	recent

Vorm

<i>lin</i>	lineair
<i>onr</i>	onregelmatig
<i>o</i>	ovaal
<i>rh</i>	rechthoekig
<i>vk</i>	vierkant
<i>s</i>	scherp
<i>g</i>	geleidelijk

Lithologie/Textuur

<i>k</i>	klei
<i>s</i>	silt
<i>z</i>	zand
<i>V</i>	veen
<i>1-4</i>	licht-sterk

Kleur

<i>bl</i>	blauw	<i>gro</i>	groen	<i>l</i>	licht
<i>br</i>	bruin	<i>ro</i>	rood	<i>d</i>	donker
<i>ge</i>	geel	<i>wi</i>	wit		
<i>gr</i>	grijs	<i>zw</i>	zwart		
<i>or</i>	oranje				

Bodemhorizont

XXX	onbekend	MOER	gemoerneerd
BASV	Basisveen	PLEI	Pleistoceen dekzand
BV	bouwvoor	REC	Recente verstoring
HOLV	Hollandveen	WALC	Laagpakket van Walcheren
HOLVAAR	Veraard Hollandveen	WORM	Laagpakket van Wormer
KREEK	kreekvulling		

Aardewerk

<i>bg</i>	blauwgrijs aardewerk (Elmpt, Paffrath en aanverwante baksels)
<i>g</i>	grijs aardewerk
<i>kp</i>	kogelpot aardewerk
<i>pi</i>	pingsdorf aardewerk
<i>r</i>	rood aardewerk
<i>s</i>	steengoed
<i>wm</i>	wit Maaslands aardewerk

